

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

**A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE
A MŰVÉSZETI NEVELÉSBEN**
SZAKDOLGOZAT

Témavezető:

Dr. Péter- Szarka Szilvia

egyetemi adjunktus

Készítette:

Domokosné Mezei Katalin

közoktatási vezető
pedagógus szakvizsga szakos
hallgató

Debrecen, 2017

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	3
1. A MAGYAR MŰVÉSZETI NEVELÉS NAPJAINKBAN	
1.1 A magyar művészeti nevelés az ezredfordulón.....	4
1.2 A magyar művészeti nevelés a gazdasági világválságtól napjainkig.....	5
1.3 A magyar művészeti nevelés napjainkban.....	7
2. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE	
2.1 A különböző intelligenciatípusok.....	9
2.2 A spirituális intelligencia fogalma, szerepe.....	11
3. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE A VEZETŐI ÉS A MŰVÉSZTANÁRI TEVÉKENYSÉGEKBEN	
3.1 A tehetségek és a spirituális intelligencia.....	14
3.2 A vezetői attitűd kialakítása a spirituális intelligencia segítségével.....	20
3.3 A művésztanári attitűd kialakítása a spirituális intelligencia segítségével.....	21
3.4 Azonos vezetői és művésztanári szerepkörök.....	22
3.4.1 A Menedzser-szerep.....	23
3.4.2 A Leader-szerep.....	24
3.4.3 A Mentor-szerep.....	25
3.5 A spirituális intelligencia szerepe a vezetői és a művésztanári tevékenységekben.....	28
4. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE A MŰVÉSZETI NEVELÉSBEN	30
ÖSSZEGZÉS	39
KLONKLÚZIÓ	40
IRODALOMJEGYZÉK/BIBLIOGRÁFIA	42
MELLÉKLETEK (interjúk)	44

BEVEZETÉS

A Spirituális intelligencia egy – napjainkban még nem annyira kutatott – újfajta intelligencia típus, amely magában foglalja az eddig ismert (IQ, EQ) intelligencia típusokat.

Szakedolgozatomban arra keresem a választ, hogy a művészetoktatás szereplői mennyire használják tudatosan ezt az intelligenciájukat, illetve, hogy a művészeti nevelés hogyan képes az SQ-t fejleszteni, tudatosítani. Reményeim szerint megvilágíthatom a művészetoktatási vezetők egyedi attitűdjét, miszerint vezetési stílusuk és vezetési moráljuk eltérő a „közismereti” vezetési módszertől.

Az elkülönítés nem is olyan egyszerű, hiszen a közoktatási vezetők jelentős többsége gyermekkorában kapott művészeti nevelést, sőt sokan egészen 18 éves korukig gyakorolták is a választott művészeti ágat.

A művészeti nevelés hazánkban nagy hagyományokra nyúlik vissza, és napjaink köznevelési intézményrendszerben, a kiemelt feladatok egyikévé vált.

Folyamatosan gyorsuló és változó világunkban, a magyar művészeti nevelés meghatározó helyzetének megőrzése, továbbfejlesztése elsődleges feladatának kell lennie az intézményeknek.

A különféle pedagógiai programokkal dolgozó intézmények eltérő viszonyt mutatnak a tehetségek gondozásához és a művészetek szerepéhez a tanulók mindennapi életében.

A napjainkra kialakult versenyhelyzet - egymással és minden más intézménytípussal - miatt a művészetoktatási intézmények kénytelenek még jobban a pozitív személyes kapcsolatok hatékony kialakítására helyezni a hangsúlyt, és olykor háttérbe szorítani képzések színvonalát.

Zeneművésztanárként és előadóművészként fontosnak tartom a tudatos gondolkodás kialakítását már gyermekkorban, a testi és lelki egyensúly megteremtésének elősegítését, valamint ezek szintetizálását.

Napjaink rohanó világa gyors döntéshelyzetek elé állít minket nap, mint nap, ezért kiemelten fontos, hogy önmagunk képességeivel, teljesítési határainkkal tisztában legyünk és ezeket a határokat folyamatosan bővítsük. Csak olyan vezetők állhatnak sikeresen a művészetoktatás élére, akik a művészvilág szertelen, érzelmileg felfokozott szereplőit képesek összefogni, feladatvégzésre ösztönözni és vezetési stílusukkal elfogadni és elfogadtatni a művészetoktatásban dolgozókkal a szabályrendszereket és azok alkalmazásait.

1. A MAGYAR MŰVÉSZETI NEVELÉS NAPJAINKBAN

1.1 A magyar művészeti nevelés az ezredfordulón

2001 –

Értekezésemet a művészeti nevelés struktúrájának átszervezésétől, az állami művészeti iskolák megjelenésétől, a XXI. század kezdetétől taglalom.

Első ízben a zenei nevelés kivált a többi művészeti tagozat közül és továbbra is túlnyomó többségben zeneiskolai keretek között zajlott a zenei elitképzés.

A művészeti iskolák profiljuknak megfelelően, csatlakoztak az általános iskolai szolgáltatás- rendszerhez, amelyen belül zene-, tánc-, képző- és dráma művészeti szerepkörök alakultak ki. Megjelentek a magánszemély-fenntartók, elszaporodtak az alapítványi és egyházi fenntartású művészetoktatási intézmények.

A piacközpontú látásmód előtérbe kerülésével, gyakorivá vált a tanulók egyszerre több intézménybe való beíratása, szakpedagógusok nélküli oktatása.

Habár nagyon sok művészeti iskola volt ebben az időszakban - mivel mindenki taníthatott megfelelő végzettség nélkül is – a művészetoktatásban telítődtek az álláshelyek. A művészetoktatás virágzott, én magam is ebben az időszakban kezdetem a pályám. Olyan sokan dolgoztak akkoriban ebben a munkakörben, hogy végzős egyetemi hallgatóként nehezen találtam csak egy félállásnyi helyet, azt is lakóhelyemtől 50 kilométerre.

Az intézmények a normatívtámogatás és a térítési- és tandíj reményében az addig iskolai szakkörök keretében működő foglalkozásokat kiemelték a közismereti oktatási rendszerből és művészet oktatási intézményi kereteken belül kívánták folytatni. A művészeti nevelés szolgáltatássá vált, az intézmények önálló művészeti képzések elindításával lehetővé tették szinte minden településen a diákok számára valamilyen művészeti ág tanulását. Erre az időszakra vonatkozóan a közoktatás kulcsszava a kompetencia és annak fejlesztése volt, hogy az alapképességek gyakorlott készségekké váljanak a praktikus hasznosulás érdekében. Minden Európai Unió pályázat és szakmai fórum ebben a témakörben volt elérhető.

A zeneiskolák képzése elsősorban a versenyekre felkészítést és a szakmai utánpótlásképzést tűzte ki elsődleges célul. A zeneiskolai tananyagközpontú elit képzéssel szemben, a művészeti iskolai nevelés célja a művészetek – kiemelten a zeneművészet, - ismeretanyagának megismertetése, az egyetemes magaskultúra megőrzése, a készségfejlesztés fenntartása és az előadói gyakorlat kialakítása tudatosítása az élménygazdag hatás fenntartása mellett.

1.2 A magyar művészeti nevelés a gazdasági világválságtól napjainkig

2006 –

A gazdasági világválság elsőként a kultúrát és a művészet érintette a legjelentősebb mértékben. Az anyagi nehézségekkel küzdő társadalom első sorban a mindennapi élethez alapvetően szükséges dolgokra költötte a megtakarításait, kiszorítva a művészetoktatást az oktatás peremére.

Az anyagi megszorítások és a kultúrára való igény csökkenése miatt átalakulás kezdődött. Az iskolák profiltisztításon estek át, jelentősen csökkentek az addig nagylétszámban működő kis térségi művészetoktatási intézmények.

A pedagógusokat is megszurte az új rendszer.

Mivel csökkent az álláshelyek száma, a munkaköröket egyre inkább csak megfelelő végzettséggel láthatták el a tanárok.

Természetesen türelmi idővel vezették be a fenntartók a változtatásokat, a nyugdíj előtt álló kollegák és a hiányszakokat oktatók maradhattak az általuk – akár végzettség nélkül tanított – szaktárgyak tanításánál.

Csak azon művészoktatási intézmények maradhattak fenn, amelyek az oktatáson felül plusz szolgáltatásokat nyújtottak a településeknek (városi-települési szintű ingyenes műsorszolgáltatás).

Az eddig gomba módra szaporodó magánszemély-fenntartók és a piacközpontú látásmódú intézmények eltűntek, a művészeti nevelés elitszolgáltatásként kezdett működni.

Mivel egyre nehezebbé vált az intézmények fenntartása valamint a szülők sem tudták az eddigiekhez hasonlóan – több művészeti szakon tanuló gyermek esetén – finanszírozni a térítési- és tandíjakat, szinte csak az állami intézmények maradtak fenn, azok is jelentősen kisebb létszámban.

Debrecenben és a nagyobb megyeszékhelyeken jellemzővé vált az alapítványi fenntartású művészeti intézményi háló.

A kompetencia fejlesztését felváltotta az integráció fogalma, mint új vezérfonal a közoktatásban. A felzárkóztatás és a hátrányos helyzetű tanulók beilleszkedése, az idegen nyelv oktatása elsődleges feladattá vált.

Ezt az intézkedést segítette a 2006 – ban megalakult Nemzeti Tehetségsegítő Tanács 13 civilszervezet közreműködésével, valamint a 2008 – ban megalakult Nemzeti Tehetség Program és elkezdődött a tehetség-adatbázis feltöltése.

(126/2008.(XII.4.)OGY Határozat)

A 2011-es év változást hozott a közoktatásban és így a művészetoktatásban is. Megjelent az új CXC. köznevelési törvény, amely új szerepet írt elő a művészeti iskoláknak (esélyteremtés, fokozott tehetséggondozás), meghatározta a pedagógus életpályamodell, a művész-életpályamodell, a minősítési rendszer szabályait és a tankerületi hálózat működését (KLIK hatályba lépés 2013).

Az új intézményfenntartó központ monopólium helyzetet teremtett, monumentális szerkezete lelassította az oktatáshoz szükséges folyamatokat.

Az intézmény eszköz ellátottsága nagyon nehézkessé vált.

A közismereti tantárgyakhoz szükséges felszerelések, ha lassan is, de rendelkezésre álltak, viszont a művészetoktatáshoz szükséges tárgyi feltételeket nem tudták biztosítani az intézmények és a fenntartó sem.

A képzőművészethez elengedhetetlen alapanyagokat, a táncoktatásához elmaradhatatlan ruhákat, a zeneművészethez nélkülözhetetlen hangszereket és azok karbantartását a fenntartó nem finanszírozta, ezért sokszor a szülői segítségre szorult az iskola, vagy a pedagógus saját forrásaiból rendezte a szükségleteket, hogy végezhesse munkáját.

A szakemberek a művészetoktatásból – az életpálya modell bevezetése és az illetmény emelkedések ellenére – külföldre kezdtek kiáramolni.

A művészeti nevelés alapszolgáltatásként működött, a köznevelés részeként.

Az integráció helyett most már a Tehetséggondozás kapta a főszerepet.

(Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság 2015)

A Tehetségpont-hálózat kiépülése új pedagógiai szerepet hozott magával, a mentor szerepét. A személyre szabott oktatás és a tehetségek egyéni fejlesztése a mentortanárok főfeladat, hogy a kimagasló teljesítményt nyújtó diákok – bármely tárgyból – képességüknek megfelelően tudjanak haladni a tudás megszerzésében.

Az intézmények a tehetséggondozás órakeretét azonban nem minden esetben megfelelően használják fel.

A valódi tehetségek valódi fejlesztése helyett még mindig a felzárkóztatást részesítik előnyben és ezeket az óraszámokat is az integrációra fordítják. 2012-ben új program alakult a tehetségek támogatására a Tehetséghidak program, - MATEHETSZ Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége gondozásában- amely pedagógus továbbképzéseivel, diákok mentorálásával, táborok és versenyek szervezésével foglalkozik, javarészt Európai uniós forrásokból.

(<http://tehetseghidak.hu/> 2016.11.19.)

1.3 A magyar művészeti nevelés napjainkban

2016 –

Napjainkra már csak a szükségleteknek megfelelő szolgáltatások maradtak fenn, amelyek sajnos a látens – magaskultúra-hozzáférési - igényeket nem szolgálják ki.

Kisebb létszámmal működő intézmények jöttek létre.

Az új típusú szülői háttér megjelenése megteremtette az alapítványi és az egyházi – alapvetően személyiségközpontú beállítottságú - művészeti iskolák megjelenésének szükségletét, a velük szemben kialakult széleskörű bizalom hatására. Általánosan jellemző probléma a szakemberhiány és a növendéklétszám-csökkenés.

Egyes régiókban, például az Észak Alföldi térségben - az állami iskolák száma jelentősen lecsökkent, helyüket jellemzően alapítványi iskolák vették át, amelyek képesek teljesíteni az eltérő igényeket is, több telephelyen dolgoznak kistérségi társulás keretében. Nem ritka, hogy egy kisvároson belül három különböző fenntartású művészeti iskola is aktívan tud működni, egymás tevékenységeit kiegészítő profillal.

Az állami fenntartás helyett egyre inkább elterjed az egyházi fenntartás, ennek több oka is van. Az állam lassan szeretné csökkenteni a részvételét a túlságosan költségigényes és hasznos forrást túlterhelő művészetoktatásban – az Európai Unió sok tagállamában nincs kizárólag állami finanszírozású művészeti képzés – valamint a köznevelést érintő válság, a KLIK hitelvesztése is az egyházi presztízs és bizalom növekedéséhez vezetett.

Az elmúlt évek törvényi változásai miatt fokozódni látszik a művészetoktatás humán erőforrásának hiánya, a művésztanárok közül többen, az állami intézmények elhagyása után alapítványi és egyházi magániskolákban kívántak elhelyezkedni (*CXC.2011.*). Kifejezetten az elmúlt néhány év tendenciája ez.

Még körülbelül öt évvel ez előtt státuszhiánnyal küzdött a szakma, napjainkra ez szakember hiánnyá alakult át.

A megváltozott igények és szükségletek megváltozott edukációs módszerek és eszközök megjelenését eredményezték. Újfajta növendéki és szülői célközönség jelent meg, ami a művészeti nevelést, mint szolgáltatást értékeli, ezért nagy – üzleti alapú – szakmai szolgáltatásverseny alakult ki az intézmények között.

A művészeti iskolák, melyek nem önálló intézményként működnek bizonyulnak életképesebbnek a mai világban, hiszen az anyaintézmény, az általános iskola fedezi a működtetői feladatokat, az alapköltségeket.

Az iskolák egymással praktikus szempontok szerint szerveződő pozitív partnerkapcsolatot létesítenek.

Az általános iskola, a mindennapi iskolai életben való folyamatos közreműködésért cserébe biztos növendék létszámot nyújt - házon belül - a művészeti tagozatnak. Kialakulni látszik a natív – személyiségekhez és elvárásokhoz illeszkedő – oktatás, ami új, populáris műfajok megjelenését hozza magával.

A komolyzene komoly presztízsvesztesége miatt a versenyképességét is elvesztette, ezért az új irányzatok, amik főleg populáris kultúra piacát szolgálják ki, fokozottan jövedelmező piaci rések hazánkban. A pop, rock és jazz irányzatok megjelenése már az alapfokú művészetoktatásban új feladatok elé állítja a pedagógusokat is. Még nincsenek kidolgozott módszerek ezen új stílusok tanítására, viszont az igény egyre nagyobb. Nemzetközi iskolai hálózatosodás indult, ami alapfoktól egyetemig biztosítja a képzést egy intézménytípuson belül.

A kereskedelmi médiában látható tehetségkutatók megtévesztő üzenetei rossz irányba terelik a közízlést, valamint azt az illúziót keltik, hogy befektetett munka nélkül is lehet sikereket elérni.

A mai kor másik kihívása a digitális eszközök elterjedése, ami előtérbe hozza a korszerű módszer- és eszközfejlesztést. Megjelentek a korszerű módszer- (jó gyakorlat) és eszközhasználatot (IKT) célzó témahetek és szakmai továbbképzések, a versenyképes naprakész tudás lett a legfőbb érték.

A versenyszférához illeszkedő hozzáállás, attitűd és azonosulás kiterjedése a közsférában/köznevelésben is fennmaradás alapja. A tudatos fejlesztések és innovációk, a PDCA-SDCA ciklusok elterjedése, az üzleties gondolkodásmódot követeli meg a közoktatási intézményektől is. Meg kell felelniük a multikulturális elvárásoknak, befogadóknak és nyitottaknak kell lenniük, nem csak az emberi oldalra vonatkozóan, hanem a digitális és globális változásokra is.

A magaskultúra befogadó készsége megváltozott ezért új korszerű programok kialakítása vált szükségessé, annak érdekében, hogy a művészet ismét közel kerülhessen hétköznapi célközönségéhez. Művészi Zene Kör Tehetségmenedzselő szervezetünkkel évek óta segítjük az intézményi közösségépítést és beiskolázást, magaskultúra-közvetítő, pályázatnyertes interaktív programcsomagjainkkal.

(https://hu.wikipedia.org/wiki/Művészi_Zene_Kör 2016.11.19.)

A jövőben a közoktatás fő irányelve új irányt vesz. A tehetséggondozást 2014-től folyamatosan bővülve, kifejezetten 2017-től, induló nemzetközi tehetségprogramokban a teljesítmény kulcsszó fogja kiváltani. (*Köznevelési fejlesztése stratégia 2014*)

A sztenderd rendszerek optimalizálása, a hasznosuló művészetek oktatása és a tehetségek fejlesztésének eredményei adják az új irányvonalat.

2. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE

2.1 A különböző intelligenciátípusok

A szakirodalomban több definícióval is találkozhatunk az intelligencia leírására, mert nagyon nehéz leírni mit is takar ez a kifejezés. Edwin G. Boring, a Harvard Egyetem pszichológia tanszékének alapítója 1923-ban írt egy cikket ezzel a címmel: Az intelligencia az, amit az intelligenciatesztek mérnek.

Ez máig az egyik legszellemesebb meghatározása a fogalomnak. Ez a meghatározás azonban nem sokat árul el arról az intellektuális képességről, amit intelligenciának nevezünk.

Az intelligencia kutatása már a XX. század elején elkezdődött.

1905-ben Franciaországban, Simon és Binet dolgozta ki az első intelligenciateszteket gyermekek számára, hogy segítségükkel kiszűrjék azokat a gyerekeket, akik a beiskolázásra alkalmatlanok.

Az intelligencia teszt sok, különböző típusú feladatsorból áll, melyek megoldásainak kiértékelésével kaphatjuk meg az IQ (intelligencia kvóciens) mértékét.

Az IQ a köztudatba, mint a problémamegoldó képesség jelzője került be, a köznevelés is elsősorban ennek fejlesztésére fókuszál. A társadalom és a köznevelés is az IQ alapján sorolja be az embereket különböző szintekre.

Az emberek átlagos IQ-ja 90-110 között van. 90 alatt az átlag alatti intelligenciáról, majd enyhe, közép súlyos és súlyos értelmi fogyatékoságról beszélünk. A 110-től magasabb értékek átlag fölötti intelligenciát mutatnak. 140 fölötti IQ esetén a szuperintelligensek következnek. A lakosság mintegy 1-2 %-a tartozik a nagyon magas és a nagyon alacsony intelligencia övezetbe. A kutatók még mindig nem értenek egyet abban, hogy az intelligencia mértéke örökletes tényezőkön vagy a környezeti hatásokon múlik, azonban hogy fejleszthető, és a tevékenységeink gyakorlatiasságában mutatkozik meg - hogy milyen mértékben vagyunk képesek alkalmazni nem lexikális tudásunkat -, egyetértenek. (Horváth 1991.)

Nagyszerű, ha valakinek magas az IQ-ja, de bizonyítottan nem mindig vallják magukat boldog és sikeres embereknek a magas értékekkel élő emberek.

Nem elvitatható, hogy valószínűsíthetően könnyebben találnak munkát és jobban oldják meg a gyakorlati problémákat, de ha nem tudják megfelelően kezelni mindennapi gondjainkat, konfliktusainkat a családon belül és kívül, nem biztos, hogy elégedett és boldog emberek lesznek.

A kutatók hamar felismerték, hogy nem csupán az értelmi intelligencia befolyásolja az emberek viselkedését és tetteit, hanem kell lennie egy olyan intelligencia típusnak, amely a személyek közötti kapcsolatépítési képességére, az együttműködési hajlamra, az empátikus viselkedésre van hatással.

Ez az intelligencia az EQ vagy más néven az érzelmi intelligencia, amelyet először 1920-ban E. L. Thorndike a Columbia egyetem professzora társas intelligencia néven használt annak kifejezésére, hogy leírjon egy képességet, ami által az ember másokkal kapcsolatot teremt és azt fenntartja.

Bár a kutatások folyamatosan zajlottak, az EQ az 1990-es évektől - John D. Mayer és Peter Salovey alkalmazta először a kifejezést 1990-ben - került az érdeklődés középpontjába.

Egyre többen keresték a választ arra, miként lehetséges, hogy alacsony IQ-val élő emberek sikeresebbek és boldogabbak a szakmájukban és a magánéletükben, mint „zseni” társaik. A mai kor társadalma sajnos egyre kevésbé képes összetartani a társas kapcsolatokat, ellenben a boldoguláshoz elengedhetetlen a sikeres ön-menedzselés és a másokhoz fűződő jó kapcsolatok kiépítése, egyre nagyobb hangsúlyt kap az EQ fejlesztése. *(Dr. Mogorósy - Révész 2014)*

Az EQ is fejleszthető, mint az IQ. A művészetoktatás bármely ágazata kiemelten alkalmas a feladatra. A művészetekben kifejeződő érzelmek és gondolatok erősen segíthetik az emberek empátikus és érzelmi készségeinek fejlődését.

Lehetőleg még gyermekkorban oda kell figyelni az EQ fejlesztésére, hogy a kisgyermek könnyen vehesse az iskolai tanulmányait, később pedig érzelmileg magabiztos felnőtt válhasson belőle.

Ha valaki csak később eszmél rá, hogy nála kevésbé működik az EQ, felnőtt korban is van lehetőség annak fejlesztésére.

Érdekes gondolat, hogy a mérések szerint az 1920-as évek óta az IQ minden nemzedékkel egyre nő, míg az EQ pedig egyre csökken.

Az emberek egyre kevésbé figyelnek a társukra, arra amit az mond vagy érez és arra sem figyelnek oda milyen hatással vannak a saját szavaik és tetteik a környezetükre. Minden intelligencia típus összefüggésben áll egymással, és az emberi természetet is ezek közös együtthatója alkotja.

1990-es évek elején új gondolkodási irány kezdődött a világban, a New Age mozgalom a spiritualitás felé nyitja meg a kapukat.

Itt elsősorban nem a vallásra kell asszociálni, hanem az Én tudat azon részére, amely egy feljebbvaló hatalmat feltételez.

Napjainkra egyre több intelligenciatípust neveznek meg.

Az alapintelligencia típusokon felül, H.Gardner amerikai pszichológus hétféle - nyelvi, logikai-matematikai, téri, zenei, testi-kinesztéziás személyen belüli és a személyközi - intelligenciát határozott meg. Később kibővítette ezt a listát naturalista, spirituális és egzisztenciális intelligenciákkal.

(<https://howardgardner.com/multiple-intelligences/> 2016.11.20.)

Sok gondolkodó szerint ennél is több intelligencia létezik: egzisztenciálisintelligencia, viszontagságintelligencia, szexuális-, pénzügyi-, vagy vezetői-intelligencia, bár ezek általában tudományosan nem megalapozottak.

2.2 A spirituális intelligencia fogalma, szerepe

A XX. század elején nagyra értékelték az IQ-t, az egyetlen minősége volt az emberi képességek kifejezésének. Az idő múlásával a kutatók rájöttek, hogy az embereket nem csupán logikai döntéseik alapján lehet értékelni, hanem az érzelmi intelligenciájuk is mérhető. Az 1990-es évek közepén Daniel Goleman adta közre az addigi kutatások eredményeit közérthető formában, bemutatta azt is, hogy az IQ eredményes működésének a feltétele az EQ működése.

A XXI. század elején már bőven voltak feljegyzések, amik alapján a kutatók egy harmadik intelligencia létezését is feltételezik. Ez a spirituális intelligencia, amely segítségével megközelítjük a lét értelmének kérdéseit, eldöntjük melyik életút a helyes, tetteinket egy nagyobb összefüggésbe helyezzük.

„Az SQ a szükséges alap ahhoz, hogy mind az IQ, mind az EQ hatékony működnek. A legmagasabb fokú intelligenciánkról van szó.”

(Zohar-Marshall, 2000. 16.o.)

Az EQ segítségével Goleman szerint megtudjuk ítélni milyen szituációban vagyunk, és hogy hogyan viselkedünk az adott helyzetben, tehát elfogadjuk a helyzetet és abban hozzuk a döntéseinket. Az SQ segítségével azonban lehetővé válik, a szituáció elemzése számunkra, a változtatás lehetősége nyílik meg, a körülményeket módosítva mi irányíthatjuk a szituációt. Ez teszi az emberi fajt érzékeny, spirituális fajjá.

Az IQ, EQ, SQ egymást kiegészítve dolgozik az agyban, nem szükségszerűen egyforma intenzitással. Ez azt jelenti, hogy nem vagyunk minden területen azonos mértékben jók, lehet valakinek magas az IQ-ja és alacsony az EQ – és SQ - ja.

2000-ben Danah Zohar és Ian Marshall pszichológus házaspár vezette be az SQ fogalmát a köztudatba. 2009-re alakult ki a kutatási adatbázis, amely a legkorszerűbb intelligencia-ismeretanyagot tartalmazza.

Ezen intelligencia késői felfedezése annak is tudható be, hogy a tudomány nehezen fogad be olyan témákat, amelyeket nem lehet objektíven megítélni, valamint a XX. században nem álltak még rendelkezésre olyan orvostechikai eszközök, amelyek képesek lettek volna az agyhullámok megfigyelésére.

Először az epilepsziásoknál és az LSD-droghasználóknál fedezték fel, hogy a halántéklebény aktívan reagál bizonyos ingerekre. Michael Persinger neuropszichológus kutatásai a God-spot – Isten központ - stimulálására épülnek. (*Persinger 1987*)

A kísérletben résztvevők misztikus vagy Isten közeli – vallási és etnikai háttértől függően – élményt éltek át agyuk ezen részének elektromos ingerlésekor.

Ezek a megfigyelések nem bizonyítják Isten létezését, nem is ez a céljuk, de azt megmutatják, hogy agyunk abba az irányba fejlődött, hogy a lét végső kérdéseit fel tudjuk tenni. Az ilyen kutatásoknak köszönhetően vált bizonyíthatóvá a spirituális intelligencia létezése, az agyi aktivitás mérésével döntéshelyzetekben.

Az SQ nem vallási kérdés. Egy olyan intelligencia, amely magában foglalja az IQ és EQ működését, segíti azok összhangját, segít nekünk tudatosabban élni.

Optimális esetben az SQ születésunktől velünk együtt fejlődik, és felnőttkorra egy teljes értékű boldog ember néz vissza ránk a tükörből.

Kutatások alapján az alábbi tulajdonságok meghatározóak a magas SQ-val rendelkező személyeknél:

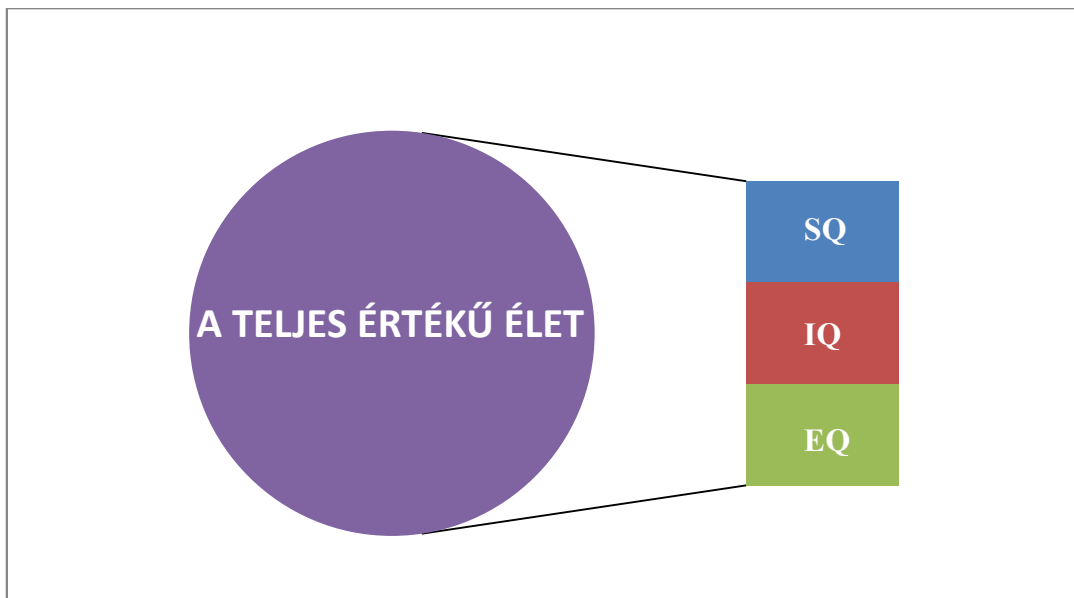
- a) rugalmasság (aktív és spontán alkalmazkodókészség)
- b) nagyfokú én-tudatosság
- c) képesség, hogy szembe tudjunk nézni a szenvedéssel és azt hasznosítani is tudjuk
- d) képesség, hogy szembe tudjunk nézni a fájdalommal és túl tudjuk tenni rajta magunkat
- e) tulajdonság, hogy engedjük magunkat az értékek által inspirálni
- f) érzés, mely visszatart bennünket attól, hogy másnak szükségtelenül kárt okozzunk
- g) hajlandóság, hogy különböző dolgok között összefüggéseket találjunk (holisztikusan gondolkodjunk)

- h) hajlandóság, hogy olyan kérdéseket tegyünk fel, mint: Miért? Mi lenne ha? ;
illetve alapvető válaszokat keressünk
- i) olyannak lenni, mint amit a pszichológusok mezőfüggetlennek neveznek:
birtokolni a képességet, hogy a konvenciók ellen tudjuk dolgozni

Egy magas SQ-val rendelkező ember nagy valószínűséggel szolgálatot ellátó vezéregyéniség lesz: olyan valaki, aki azért felelős, hogy másokat közelebb segítsen a magasabb rendű értékekhez, illetve aki megmutatja, hogyan használják azokat: más szóval olyan valaki, aki másokat inspirál. *(Zohar-Marshall, 2000. 28.o.)*

Véleményem szerint a magas SQ-val rendelkező művészekre további tulajdonságok is jellemzőek lehetnek:

- teljességre, rendre, folyamatosságra való törekvés
- kitűnő rendszerlátás
- hosszú távú hatástöbblet
- öröm- és élményszerzés
- sikeresség, hatékonyság, gyakorlati illeszkedés minden élethelyzetben
- ösztönösen és erkölcsileg is helyes, gyors döntések, megérzések
- mindig a lelkiismeretileg helyes, de nehezebb útválasztás
- kohéziós szolgálat, társadalmi és kulturális szerepvállalás
- személyes kiteljesedés
- elégedettség- és boldogságérzet képessége
- önismeret, személyes korlátok átlépésének készsége
- elfogadás, elfogadtatás

1. ábra – A spirituális intelligencia a teljes értékű élet legmagasabb szintje

A spirituális intelligencia eddig is létezett, csak nem tudtuk megnevezni, mi az a „sugallat” ami befolyásolja döntéseinket, - ha szemléletes akarok lenni - ami miatt a vállunkon ülő, fülünkben sűgő angyalka vagy kisördög mellett döntünk.

Az SQ felismerése és fejlesztése mentőöv korunk széthulló, általános megbecsüléshiánnyal küzdő társadalmának.

3. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE A VEZETŐI ÉS A MŰVÉSZTANÁRI TEVÉKENYSÉGEKBEN

3.1 A tehetségek és a spirituális intelligencia

A régi gondolkodás szerint a tehetség utat tör magának, ha nem, nem is volt elég tehetséges a tanuló. Szerencsére ez a gondolkodás mára már eltűnni látszik.

(Balog 2010). A tehetségek korai felismerése és megfelelő szintű támogatása létfontosságú a tehetség korai önmagára és életútjára találása miatt.

Minél hamarabb dönt egy tehetség pályája kiválasztásában, annál hamarabb képes lesz megtanulni a pályájához szükséges követelményrendszert és annak teljesítésének feltételeit. Ha sikerül, kiegyensúlyozott, nyugodt életvitellel válhat a társadalom hasznos tagjává. Az egzisztenciális depresszió gyakoribb a tehetségek körében: vagyis az olyan gondolatok miatt fakadó szomorúság, mint a halál véglegessége, az egyén végső jelentéktelensége, és az élet értelmetlensége.

Ennek leküzdésében segíthet a spirituális intelligencia, melyet az „értelmi” intelligencia kritikájaként bevezetett érzelmi intelligencia folytatásaként fogalmaztak meg.

Ha az ember életpályája során a saját útját hamar azonosítja, akkor több életutat ismerhet meg a hat fő – SQ-gazdag – életúttípusból, így vezérútját elmélyültebben, kiteljesedve élheti meg.

Az életút során kialakított különböző szerepek nagy felelősségvállalást és elmélyített spirituális intelligenciát követelnek.

A legmagasabb elvárások a tanítás, az előadás, a tanácsadás, a beszédartás és a menedzservezetés tevékenységi köreiben jelennek meg.

Aki közönség elé, színpadra áll annak feltétel nélkül hisznek, mert úgy gondolják okkal került oda, tehát ő a legalkalmasabb az interpretációs feladatra.

Globális civilizációnk elfojtja a belső érzéseket a külső tapasztalatszerzések javára, annak érdekében, hogy megtanuljunk egymással, de nem önmagunkkal azonosnak lenni, azonosan viselkedni, az átlagostól eltérő adatokat tolerálhatatlanul visszاسzorító norma- és sztenderdszereknek megfelelően.

A gyakorlati problémák megoldásai így praktikussá, mintaszerűvé és sztenderdizáltan, egységesítetten – gondolkodás nélkül is - könnyűvé válnak, azonban a személyiség- és a készségfejlesztés háttérbe szorul a kreativitás csökkentésével járó, könnyebb utánzó magatartás- és probléma-megoldási formák választásával.

A közösségi oktatás ugyanezt a folyamatot erősíti, így az SQ gazdag – meghatározó egyetemes zsenialitással világra jött - tehetségek a nagyközösségekben születésüktől fogva haldoklanak spirituálisan és kreativitásban egyaránt.

Jellemző hiány-tudásanyag az oktatásban a készségszintű önismeret-, a frusztrációs tolerancia-, az SQ- és az életútfejlesztés, valamint az azokkal járó célazonosítás, tervezés és megvalósítás.

Az életünket legnagyobb részben meghatározó és óvodás korig magas szintre fejlesztett kreatív, szabad képzelőerő már az általános iskolától kezdve kiirtásra kerül, a könnyebb megoldások begyakorlásával.

Amikor azonban a felnőtté váláshoz szükséges felelősség- és szerepvállalás kialakítására kerül a sor a legtöbb ember megterhelő helyzetbe kerül, hiszen nincs birtokában a folyton változó problémák megoldásához szükséges kreatív gyakorlati módszereknek, ugyanis kizárólag egy-egy adott probléma megoldásában szerezhettek gyakorlatot a tanulmányi időszak alatt, ami így szinte csak elméleti, nem gyakorlati tudásként jelenik meg eszköztárában.

Ez a jelenség további életminőség-romlást eredményez, hiszen - a hosszútávú célok nélkül, életidejét passzívan töltő – embertömegek pótcselekvésekbe menekülnek, amit a tömegkultúra, vonzóan manipulatív ipari programjai által kimagaslóan nyereségesen tapasztalhat meg.

Mára már ezek a popularizáló pótcselekvések határozzák meg személyiségünkre jellemző szokásainkat, a belső – önértékelés- és gondolatfeltáró - érték-készítéseknek teret adó csendkörnyezet alkotó-teremtő felhasználása helyett.

Az ingerszegény csendhelyzetektől való félelmeinktől passzív melléktevékenységekbe való meneküléseink csak a túlélési-önfenntartási gyakorlat tevékenységeinek ellátására elegendők, a motivációink, inspirációink, értékeink és céljaink feltárása nem alkalmasak.

A nagyobb embertömegeket kulturálisan szintetizáló klasszikus vallások mérséklődő sikerének oka szintén ebben a jelenségben keresendő, hiszen a céltalanná, spirituálisan és szociálisan érzéketlenné váló és széthulló közösségek részére az egyetemes tudásanyag már nincs számottevő hatással, tekintve az őket napi 24 órában – főműsoridőmentesen - érő zaj- és látványszennyezés mértékét.

A tömegkultúrából táplálkozó közmédia tovább erősíti ezt az elidegenítő, elszemélytelenítő hatást, hiszen a meggyőzés erejével befolyásol egyszerre nagy tömegeket, hamis – felkapottnak látszó - divattevékenységekkel közvetíti üzeneteit, miszerint azonosak vagyunk, azonosat akarunk, azonosat kedvelünk, azonosat gondolunk, azonosan döntünk, azonosban hiszünk és azonos az életutunk.

A popularizációt megteremtő divatjelenségek jól megfigyelhetően az egész globális kultúrára hatást gyakorolnak, hiszen soha nem tapasztalt gyorsasággal terjednek a közösségi hálókön keresztül.

A kulturális divatirányzatok közül legjellemzőbbek közülük a szleng nyelvhasználat, a celeb-tevékenységek, az idegen nemzetiségű árvagyerek örökbefogadása, a kóborállatok befogadása, az időszakos dohányzásmentes és egészségtudatos életmód, amelyek szintén azt a közösségi tudatot erősíti, miszerint mindannyiunknak azonos dolgok a kedvezőek és a jótékony hatásúak.

Az általános pozitív gondolatok előtérbe kerülésével csak a tudatunk változik meg, hiszen azzal, hogy nem foglalkozunk a negatív történetekkel, problémákkal azok még attól létezőek a hétköznapiakban, viszont tagadásukkal, vagy háttérbe szorításukkal megfosztjuk magunkat a legmagasabb szintű, korszakalkotó pozitív ötletek és kreatív megoldások megalkotásának élményétől, léleknevelő gyakorlatától.

A közismereti képzésben jól bevált gyakorlat, hogy az osztály legtehetségesebb tanulóit a sikertelen tanulmányi előmenetelű, vagy lemaradó tanulók mellé ültetik, azzal a szándékkal, hogy optimalizálható legyen az összes mérés-értékelési statisztika, tehát hogy ne lehessen túl nagy kilengés a teljesítménykülönbségekben.

A közösség-sztenderdizáló módszer segítségével a gyengébben teljesítők teljesítménye kismértékben javítható, azonban a kimagasló tehetségeknek nem lesz lehetősége és esélye kreativitásukat korszakalkotó nagy ötletek megalkotásában kamatoztatni, valamint készség- és személyiségfejlesztésükre is erős romboló hatást gyakorol, hiszen nem érezhetik különlegesnek magukat, igaz elítélendően különbözőnek sem.

Mivel a képzési idő alatt a tanulók szinte alig használják önálló kreativitásuk – a frontális tananyagmegosztás és passzív tudásanyag-leadás miatt – a generációk elfelejtenek önállóan gondolkodni, hiszen az előre gyártott, könnyű sztenderdmegoldások miatt, így mindig a hamar elavuló tudású elődökre lesznek utalva, akik az infokommunikációs társadalom eddig soha nem látott gyorsasággal fejlődő világnézete, digitális tudásanyaga, valamint társadalom- és szociokulturális szabályrendszere miatt szintén – a fiatalabb generációkkal együtt - csak most tanulják a korszerű életfejlesztést.

A sztenderdizálás eszköze a félelemgenerálás, hiszen senki sem kíván szembe kerülni a többség akaratával, nézőpontjával, így a zseniális ötletek soha nem láthatnak napvilágot.

Az átlagpedagógusok nem gondolkodni és tanulni tanítják meg a tanulókat, hanem saját módszereiket és gondolataikat tanítják, amik a fiatalokra már nem lesznek érvényesek eltérő szerepvállalásaik és generációs szabályaik miatt.

A tehetségek közül csak egészen keveseknek adatik meg az a fajta SQ gazdag határozottság, önállóság, belső erő és hit, amely a tömegbefolyásolással szemben védetté teheti őket. A tömegmédiából érkező közvetlen és közvetett befolyásolás eredménye, hogy ezeket a legfontosabb védelmi képességeket egyszerre nagy tömegek veszíthetik el.

A közvetlen manipuláció rövid távú, de közkedvelt eszközei a reklámok, amely központi üzenete, hogy mindenki azonos termékeket és szolgáltatásokat kedvel, tehát a mindenki számára legideálisabb, legvonzóbb termékhez juthat hozzá anyagi felajánlásáért cserébe.

A közvetett manipuláció leggyakoribb eszközei az ipari módszerekkel közkedvelté tett programok, műsorok és előadások, melyek hosszú távú hatásaikkal mindenkit azonosan gondolkodóvá és érzővé alakíthatnak.

A média – mint elsőszámú tartalommegosztó és közvélemény-formáló – a tömegkommunikáció vonzó módszereivel és korszerű eszközeivel így határtalan meggyőző-hatást és befolyásolási lehetőségeket tudhat magáénak.

Sajnos a tartalomérték az utóbbi évtizedekben 20% alá süllyedt, tehát a programok valódi, hiteles értéke ezen érték alatt helyezkedik el, az egyre vonzóbb közreadással, csomagolással szemben. *(Gulyás 2015)*

A tömeges módszereknek köszönhetően egyszerre, egy időben óriási közösségek optimalizálhatóak és sztenderdizálhatóak, de kiölik a személyiséget és a szellemiséget az emberiségből, amitől az annak idején az élővilág csúcsára kerülhetett.

Az Adó tehát csak eltervezi, mit szeretne elérni és a Vevők – gyakran tudattalanul - teljesítik azt, így a legfrissebb, vagy éppen legősibb tudás megszerzése és elsajátítása helyett a médiumok által legyártott programokat választják, hiszen nem vállalják fel a látszólagos elszigetelődés, a közösségtől eltérő vélemény eltúlzott terhét.

A Kárpát-medencében élő nemzetek önálló kultúráját a büszkén felvállalt elszigetelődés, kultúramegőrzés, függetlenedés és különvélemény mentette meg a különböző történelmi korszakok kultúrateremtéseinek rombolásától.

A fizikai világ érzékelési Newton-i szabályrendszerének megjelenése óta rohamos az emberiség elszigetelődése a természettől, amely mára soha nem látott mértékű környezeti értékpusztulást eredményezett.

A múlt század tragikus indogermán kultúrateremtési és ősi hagyományrombolási és tudástöbbslet-megsemmisítési tevékenységei az elmúlt 50 évben tovább folytatódtak, hiszen az ipari sztenderdizáció és minőségbiztosított tömegtermelés vezetett el a mai személyiség nélküli tömeggondolkodás és tömegkultúra megjelenéséhez.

A digitális társadalmak kialakulásával az elmúlt 20 évben sajátos digitális kultúra- és közösségrendszer alakulhatott ki, ahol álarcok, álképek és avatarok mögé bújva osztják meg személyes véleményüket a közösségi élet szereplői.

Az összetartozás mozgatórugói már nem a közös tudásélmények, fejlődésemlékek és gondolatértékek, hanem a közös szórakozás rövid távhatású, szubkulturális mozzanatai.

Az átlagos emberek komfortosan és könnyedén boldogulnak, azonosulnak ezzel a világgal, de a kiemelkedő szaktehetségeknek nem ad elég teret, hiszen a közös anyagpazarló világ teherviselését kényszeríti rájuk az értékmegőrző, vagy értékteremtő személyes szerepvállalás helyett.

A szellemi vezetők és szolgáltatók az utóbbi évtizedben megjelenő anyageltűnést okozó új világrendjének egyetlen jövőképes vezetős szereplői.

Ahogy a szellemi világ termékei szépen lassan átveszik a hatalmat az anyagi világ fenntarthatatlan és gyorsan eltűnő, romló minőségi alapanyag-szükséglete felett – szellemi termékei és szolgáltatásai révén – kiteljesedhet jótékony és segítő vezetői szerepük, megváltó gondolataik szerepköreivel együtt.

Gondoljunk bele, manapság mekkora méretű és formájú reklámszennyezést kell elviselnünk az életünk fejlesztése szempontjából jelentéktelen és haszontalan termékek eladási szükséglete, túltermelési készletének felszámolási kényszere miatt.

Ebből is látható mennyire fenntarthatatlan ez a média- és anyagi termelési központú világ és mekkora valódi igény mutatkozik az új szellemi vezetők és ötleteik megjelenése iránt, tehetségközpontú szerepvállalásukra.

Az anyagi világ az anyagi javakat halmozza fel és aki ebben a közharcban lemarad, vagy nem vállal szerepet, azt kiközösítik és sikertelennek, tehetségtelennek állítják be, megszégyenítetten kiközösítve, lerombolva személyét, szellemiségét, spirituális intelligenciáját, közösségi hálóját és az egész családját. *(Bagdy 2009)*

A médiaközponti üzenet az, hogy a pénz a túlélés kulcsa, azonban a legfontosabb életesemények és legnagyobb problémák pénzzel a legkevésbé oldhatók meg, helyette inkább szellemi tőkére és karizmatikus kreativitásra lenne szükség.

A szakmák kiemelkedő tehetségei úgy érzik nincsenek megbecsülve, ezért sikertelennek tartják magukat és könnyen negatív energia- és gondolati erő irányíthatja tevékenységeiket, hiszen a közösség megítélésére bízzák magukat, önálló, minden – IQ-EQ-SQ – szempontból megvizsgált és kielemezett helyzetük feltárása helyett.

Az átlagos emberek sztenderdizált világában az utánzás és az ötletszerzés és az ezeket megcélzó megfigyelés módszerei jellemzőek, hiszen önálló gondolatok, vagy tevékenységi körök kialakítására képtelenek lennének.

Minél több meghatározó információt szereznek meg – az információszerzések segítségével – annál jobban elhitetik magukkal az irányító vezetés illúzióját.

A kiemelkedő tehetségek ezzel szemben napi több kiváló ötletet is világra hoznak, de gyakran a tervezés, vagy a kivitelezés szakaszában buknak el, hiszen nem tanulták meg az üzleti szabályok szerint működő világ alapelveit.

Alkotó szellemük létezésének ténye azonban a valódi hatalom gyakorlására kitűnően alkalmassá teheti őket, hiszen a közösség többi tagja már csak – időrendben és szellemileg – lemaradva képes őket követni és követőként általában csak életük végén szerzik meg a megfelelő szellemi tőkét ahhoz, hogy megfelelően értékeljék saját életüket.

A tehetségek ezzel szemben már nagyon korán felismerik, vagy megtapasztalják a valódi értékeket, ezért – a folyamatos romboló hatások és információs támadások ellenére és azok mellett is – képesek értéket teremteni és erkölcsileg helyesen dönteni, egészsként, a maga teljességében megélve az életet, határozottságuk segítségével.

Spirituális betegségek:

- Az ÉN egészből egy rész sem fejlődik ki
- Az egyik rész túlfejlődik, vagy rossz irányba, romboló jelleggel fejlődik
- A részek konfliktusoktól terhelt kapcsolatokkal, vagy kapcsolatok nélkül fejlődnek

SQ-fejlesztésének lehetséges módjai:

1. Szinttudatosítás
2. Változásérvzés-fejlesztés
3. Elmélyült motivációk és inspirációk rögzítése
4. Problémafeltárás és megoldás
5. Lehetőségazonosítás
6. Határozott szerepvállalás és életútválasztás
7. További szerepek és életutak feltárása

3.2 A vezetői attitűd kialakítása a spirituális intelligencia segítségével

A vezető személyisége és vezetői magatartása jelentősen meghatározza az általa vezetett munkaközösség munkamorálját és teljesítőkéességét.

Ahhoz, hogy megfelelő határfokon tudjon működni a szervezet a vezetőknek inspirálni kell a kollegáit. Az intézményvezető a képzeletbeli piramisunk csúcsán helyezkedik el, célja az intézmény megfelelő működésének biztosítása. Nem csupán a technikai feltételek biztosítását kell megoldania, hanem a pedagógusok, tanulók, szülők elvárásainak is meg kell felelnie, meg kell feleltetnie az intézményt. *(Bíró 2015)*

Az optimális, kiegyensúlyozott működést a pedagógusok segítségével érheti el.

A döntéshozatal felelősége minden esetben megterheli a vezetőket.

A helyes döntés meghozatala sok esetben nem egyszerű feladat.

A magas SQ-val rendelkező vezetők rugalmasak, képesek szembenézni a kihívásokkal, a közös érdekeket érvényesítik az egyénivel szemben.

Azok a vezetők, akik a diktatúra módszerével, elavult üzleti módszereket alkalmaznak, mint például a megfélemlítés, nagy valószínűséggel kevés SQ-val rendelkeznek.

A döntések meghozatala - különösen személyi kérdéseket érintő ügyekben - lelkiismereti kérdés is. Ilyenkor fontos főként, hogy a vezető magabiztosan tudja meghozni a döntését, úgy hogy a lehető legkevesebb kárt okozza a tantestületének.

Egy személyes példát hoznék fel ennek bemutatására.

Az egyik pedagógus nem illeszkedett be a tantestületbe, és a gyermekek sem tudták őt elfogadni. Eltelt pár tanév ebben a helyzetben, miközben a tanárral azonos munkaközösségben dolgozók egymáshoz fűződő viszonya is megromlott a folyamatos feszültséghelyzetek miatt. A vezető nem akarta elbocsátani a munkavállalót családi okok miatt, azonban ezzel a rossz döntéssel óriási károkat okozott a iskola számára. Mára az a helyzet alakult ki, hogy mindenki el szeretné hagyni a munkahelyét, mert nem akarnak továbbra is ezzel a kollegával dolgozni.

A SQ által vezérelt helyes döntés ebben a szituációban, hogy a vezető az outplacement módszereit alkalmazva lehetőséget biztosít kollegája személyiségéhez jobban illeszkedő munkakörben történő elhelyezkedésre külső helyszínen.

Fontos, hogy a vezetők törődjenek a saját SQ-juk fejlesztésével, azért, hogy feltudják ismerni és el tudják fogadni a probléma meglétét, és képesek legyenek károkozás mentes helyes döntéseket hozni.

3.3 A művésztanári attitűd kialakítása a spirituális intelligencia segítségével

A művésztanár is szakmai vezetőként tevékenykedik az oktatási intézmény életében. A fő feladata, hogy a vezető elvárásaival összhangban tanítsa, motiválja növendékeit. A tanulók szakmai fejlődése, előmenetele valamint személyiségük fejlődése adja a művésztanár pedagógiai sikereit.

Természetesen nem lehet mindenkiből művészt nevelni, ám a zene szeretetére mindenki „megtanítható”.

A hiteles művésztanár példaként szolgál növendékei számára, mivel minden életszituációban uralkodik az indulatain, érzelmein, odafigyel a megjelenésére, magatartására. Különösen fontos ez koncerteken.

Magam is ünneplőruhába öltözöm minden szereplés alkalmával, ahol a tanítványom fellép, hiszen csak akkor várhatom el, hogy ruházatával megtisztelje a rendezvényt és a közönséget, ha én magam is ezt teszem.

A művészpédagógus növendékeivel nagyon személyes és szoros kapcsolatot tud kialakítani, mivel egyéni vagy kis létszámú tanórán foglalkozik velük.

A tanár identitástudata meghatározó a gyermekekre nézve. *(Turmezeyné 2010)*

Általában elmondható, hogy a művészeti képzések alkalmával nagy hatást tudunk a gyermekekre gyakorolni, de ez nem csak pozitív irányba lehet igaz.

Sajnálattal hallom, mikor felnőtt emberek úgy nyilatkoznak, hogy ők nem szeretik a zenét, mert gyerekkorukban kötelező volt hangszer tanulniuk és azt úgy megutálták, hogy azóta sem közelednek a művészetekhez.

Az spirituális intelligencia felel azért, hogy a lelkiismeretünkben bízva minden tanulóval egyformán foglalkozzunk.

Sem a növendék családi háttere, sem az etnikai hovatartozása nem szabad, hogy meghatározza a tanár viszonyulását a tanulóhoz.

Aki már dolgozott javarészt halmozotthon hátrányos helyzetű térségben, az tudja, hogy néha ez nagyon is nehéz feladat. Gyakran találkozunk olyan gyermekekkel, akik nagyon nehéz körülmények közül érkeznek és magatartásbeli problémáik vannak – talán éppen ennek leplezésére – ennek ellenére nagyon tehetséges hangszerjátékosok.

A pedagógusnak meg kellene találni a módját, hogyan szeresse, hogyan értse meg, hogyan inspirálja az ilyen tanulókat.

Az SQ mutatja azt az utat, amellyel ezekre a kérdésekre egyáltalán el kezdjük keresni a választ magunkban, és nem mondunk le egyszerűen egy legyintéssel a - az akár unszimpatikus, tiszteletlen, „rossz” - gyerekekről.

3.4 Azonos vezetői és művésztanári szerepkörök

Az intézményvezető és a művésztanár sok tekintetben azonos szerepkörben dolgozik, hiszen a vezető a pedagógusokat irányítja, a művésztanár pedig a tanszaka növendékeit.

Mindkét szerepkör hatékonyságának alapvető feltétele a vezetői karakterek szakmai - teljesítményre és gyakorlati hasznosulásra irányuló – sikereinek tapasztalat-szerzése és nyilvános megosztása.

A vezetői és művésztanári szerepkörök három típusa különböztethető meg, a Menedzser-szerep, a Leader-szerep és a Mentor-szerep. Minden szerepkör képviselteti magát a vezetőknél, csak az egyes típusokban jobban dominálnak bizonyos tulajdonságok, karakterek, feladatkörök.

3.4.1 A Menedzser-szerep

A vezetői szerepek közül talán ez a legnehezebb a vezetők többségének a művészetoktatásban.

Ez a szerepkör egy olyan tudást, tulajdonságot vár el a vezetőtől, amely a folyamatok irányítását teszi lehetővé.

A tevékenységek és folyamatok vezetése olyan általános tudást igényel, amely minden szakmában elengedhetetlen a legsikeresebb érvényesülés érdekében.

A köznevelési rendszerben két szerepkörbe csoportosulnak a menedzservezető legfőbb tevékenységei.

Intézményvezetőként a tevékenységvezetés és művésztanárként a tevékenységfejlesztés feladatvállalásai realizálódnak.

Az intézményvezető által végzett tevékenységvezetés elsősorban az elméleti tervezés és a gyakorlati szervezés problémamegoldása, a művésztanáré viszont ezzel ellentétben az elméleti szakmai továbbfejlesztés és a gyakorlati koordinálás köré szerveződnek.

A menedzservezetőknek – munkakörüknek megfelelően – kiemelt célja a folyamatos aktivitás fenntartása az általuk vezetett szakmai tehetségek közösségében.

Ehhez alapvetően az értelmi gazdagításra, gyarapításra irányuló IQ – értelmi intelligencia által vezérelt – gondolkodásmódot, tehát a tehetségmenedzselés folyamatának feltételeinek biztosításához a karrier-centrikus, sikerkereső módszereket és eszközöket használják.

A siker fenntartásához szükséges szakmai tapasztalat-megosztás a tehetségek céltudatosság- és célképző készségére irányul, így a folyamatos fejlődés által megszűnik a tehetség-eltűnés veszélye.

Az intézményvezető és a művésztanár szakmai sikerpéldájában egyaránt cél a versenyképesség fenntartása kizárólag érdekeltségi – értelmi forrású - hatás mellett megvalósuló szintlépés. A menedzservezető tehát mindent a célmegvalósítás, a karrier érdekében tesz.

3.4.2 A Leader-szerep

A vezetés ezen típusa a személyes kapcsolatokon alapul. Az intézményvezető a személyes vezetője a tantestületének – a pedagógusok emberi oldalát veszi figyelembe, a művésztanár a növendékei személyiségének fejlesztéséért felel.

Az intézményvezető megszerzett tapasztalatait, ismereteit, a módszereket és eszközöket a tehetséggondozás személyes feltételeinek biztosításához használja fel.

Ez a vezető típus sok gondot fordít a megfelelő munkahelyi klíma kialakítására, ha szükséges, külső szakembert is bevon a folyamatok segítésére.

A cél megvalósításához megteremti a megfelelő környezeti és személyes feltételeket, fontosabb számára a megvalósítás útja –hogyan közben minden résztvevő kiegyensúlyozottan érezze magát, és ettől jobb teljesítményt mutasson - mint maga a cél.

A művésztanár esetében ennek a vezetésnek a legfőbb formája a személyiségfejlesztés. A tanulók teljesítményét nagyban befolyásolja személyes érettségük és biztos érzelmi háttérük. A művészeti képzések lehetővé teszik a növendékek személyre szabott fejlesztését, nem csak szakmai értelemben, hanem a személyiség értelmében is. Lehetőség nyílik az egyéni elbeszélgetésekre, közös probléma megoldásokra, akár szakmai feladatokon keresztül.

Az intézményvezető és a művésztanár személyes példájával inspirálja a környezetét, kapcsolatok kialakítására és ezek felhasználására a célok megvalósításában.

A leader-vezetőknek – munkakörüknek megfelelően – kiemelt célja a folyamatos motiválás, inspiráció az általuk vezetett szakmai tehetségek közösségében. Ehhez alapvetően az érzelmi gazdagításra, gyarapításra irányuló EQ – érzelmi intelligencia által vezérelt – gondolkodásmódot, tehát a pozitív személyes kapcsolati hálózatot és a megfelelő mentálhigiéniai állapot kialakításának eszközeit használják.

A leader vagy személyes vezető tehát mindent a személyes kapcsolatok kialakítása érdekében tesz.

3.4.3 A Mentor-szerep

A mentor szerep a legfelső lépcsője a vezetői szerepköröknek, mivel a szakmai vezetés az elsődleges feladata. Mind az intézményvezetők, mind a művésztanárok szakmai elhivatottsága, magas szintű szakmai tudása szükséges ahhoz, hogy mentorokká válhassanak. A mai feltételek között az intézményvezetők vezetői stílusának kialakításakor a legkisebb helyet foglalja el a mentorszerep, mivel elsődleges szempont sajnálatos módon az intézmények fennmaradása, anyagi (menedzser-szerep hatásköre) és beiskolázási (leader-szerep hatásköre) szempontból is. Az intézményvezető a tehetséges tanárok munkáját segíti, azzal, hogy támogatja szakmai előrelépésüket, szakmai érvényesülésüket, képzési lehetőségeket biztosít számukra.

A mentor szerep többnyire a művésztanárok, tanárok között válik meghatározóvá.

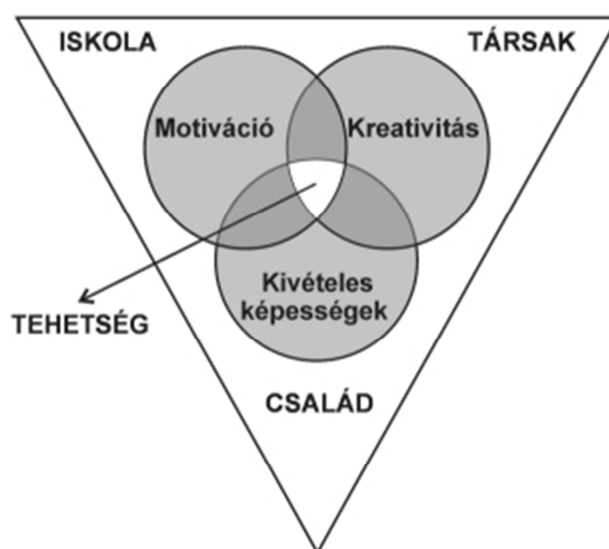
A szakmai fejlődést, fejlesztést a tehetséggondozás szóval is azonosíthatjuk.

A művésztanár kiemelt feladat a tehetségek azonosítása, felismerése, fejlesztése.

A korszerű tehetséggondozási programok a klasszikus tehetségmodellekre épülnek.

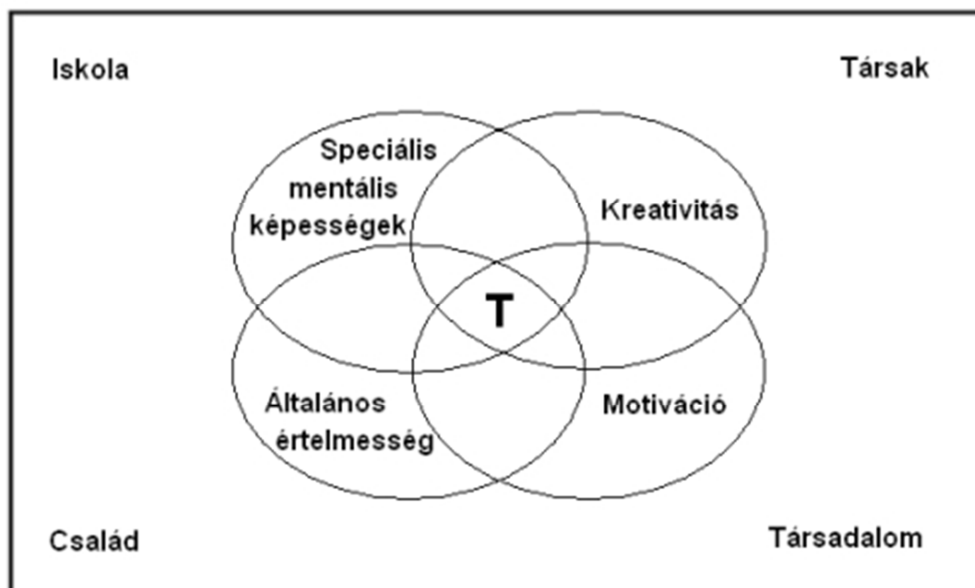
Ezek között a legfontosabbak a Renzulli-féle egydimenziós modell (1978),

amely háromkörös formájában központi motívuma lett a Mönks–Renzulli-féle többdimenziós tehetségmodellnek (1992). (2.ábra)

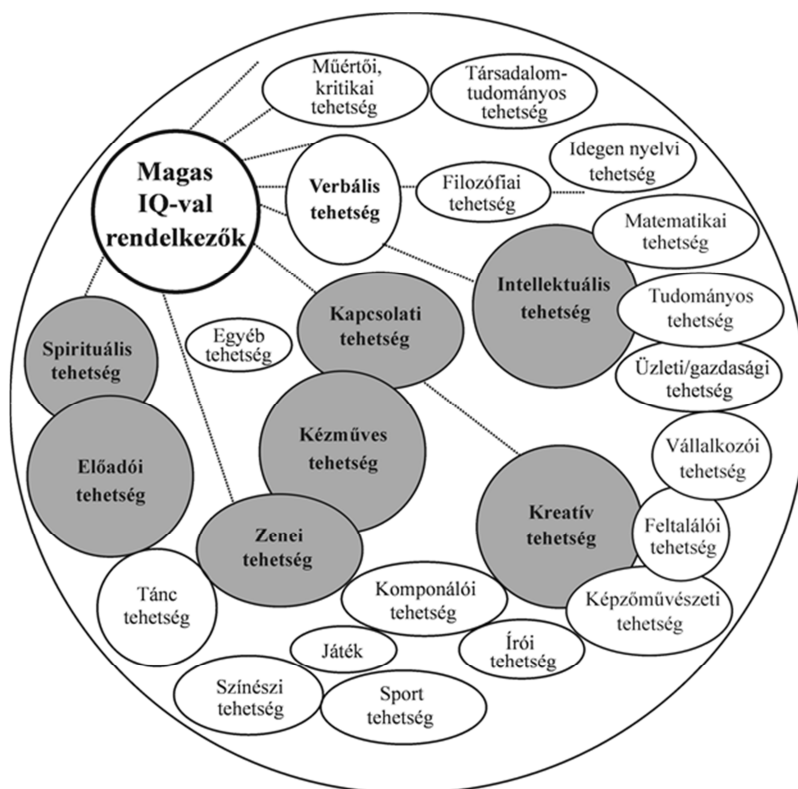
2.ábra – Mönks–Renzulli-féle tehetségmodell (1992)

A magyar speciális feltételek kialakulását Czeizel Endre 2X4+1 faktoros talentummodellje (1997) mutatja be. (3.ábra)

3. ábra – Czeizel Endre 2X4+1 faktoros talentummodellje (1997)

A tehetség sokszínűségét és egyszerre több képességterületen való előfordulási lehetőségeit Piirto-modellje (1999) szemlélteti a legjobban. (4. ábra)

4. ábra. Piirto tehetségmodellje (1999)

A különböző tehetségmenedzselési szinteket összehasonlító elemzés alapján a Tehetségmenedzselési szintek a XXI. században az alábbiak szerint alakulnak – az informális, a nonformális és a formális fejlesztést is érintő – komplex rendszerré:

I. Előkészítő/Alapfokú szint előkészítő:

TEHETSÉGAZONOSÍTÁS (kiválasztás, képességfejlesztés)

pl.: óvodai művészeti foglalkozások, kezdeményezések, alapfokú művészeti nevelés, tehetséggutatók és szakmai versenyek (alapfunkciók kialakítása, készségfejlesztés kialakítása)

II. Alapfokú/Középfokú szint előkészítő:

TEHETSÉGGONDOZÁS (személyiség- és készségfejlesztés tehetséggondozási programmal)

pl.: alapfokú művészeti nevelés, szakiskolai művészeti készségfejlesztés, koncertpedagógia, zeneterápia (személyre és intézményre szabott programok, alapfunkciók és készségek kialakítása fejlesztése)

III. Középfokú/Felsőfokú szint előkészítő:

TEHETSÉGMENTORÁLÁS (szakmai készség- és rutinfejlesztés)

pl.: szakiskolai művészeti készségfejlesztés, egyetemi művészeti képzés, továbbképzés (legmagasabb szintű szakmai és személyes készségek elsajátítása, képesítések megszerzése)

IV. Felsőfokú/ Professzionális szint előkészítő:

TEHETSÉGMENTEDZSELÉS (gyakornoki program)

pl.: egyetemi művészeti képzés, továbbképzés, előadó- és alkotóművész-tanári tevékenységek (céltudatos szakmai szerep – és küldetésvállalás kijelölése, rögzítése és tudatosítása a szereplőkkel)

V. Professzionális (Személyiségközpontú) szint:

TEHETSÉGGKÖVETÉS (életpálya-követés)

pl.: előadó- és alkotóművész-tanári tevékenységek, személyes, mentori, szakértői, kutatói és szakmai vezetői tevékenységek (új programok kidolgozása szakmai és személyes szempontok és adott feltételek szerint, a jövő kiemelkedő tehetségei szakmai életének nyomon követése, irányítása) (Domokos 2015 41.o.)

A mentor szerep kiemelt helyet foglal el a Nemzeti Tehetség Programban.

A mentor-vezetőknek – munkakörüknek megfelelően – kiemelt célja a szakmai előrehaladás biztosítása az általuk vezetett szakmai tehetségek közösségében.

Ehhez alapvetően a szellemi gazdagításra, gyarapításra irányuló SQ – spirituális intelligencia által vezérelt – gondolkodásmódot, tehát a módszereket és eszközöket a tehetséggondozás szakmai feltételeinek biztosításához használják.

A mentorvezető tehát mindent a szakmai fejlődés, kreativitás fenntartásának érdekében tesz.

3.5 A spirituális intelligencia szerepe a vezetői és a művésztanári tevékenységekben

A spirituális intelligencia kapcsolja össze az értelem és érzelmek által befolyásolt döntéseinket. Mind a vezetők, mind a művésztanárok döntési befolyásolják az általuk irányított közösség helyzetét, ezért fontos, hogy olyan döntést legyenek képesek hozni, amely saját maguknak és a környezetüknek is megfelelő megoldást nyújthat.

A magas SQ-val rendelkezők lelkiismeretileg helyes döntéseket hoznak, és mivel önmaguknak képesek elszámolni a döntésük helyességével, képesek lesznek a környezetüknek is megfelelni. Mindig az egyenes utat választják, amely olykor nehezebb, mert több munkát kell a megoldáshoz befektetni, vagy nem kényelmes megoldás születik a vezető szempontjából.

Mindkét szerepkörben kiemelten fontos a társadalmi és kulturális szerepvállalás, a kohéziós szolgálat, az öröm- és élményszerzés, valamint a személyes kiteljesedés, ami csak az SQ segítségével lehetséges. Az intézményvezető ugyanolyan szerepkörben dolgozik, mint a művésztanár, csak a feladat megvalósítás módszerei és eszközei között vannak eltérések.

Az alábbi általam összeállított táblázat összefoglalóan tartalmazza az intézményvezetői és a művésztanári tevékenységi körök eltérésit:

ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZAT		
<i>SZEREPINDIKÁTOROK</i>	<i>VEZETŐ</i>	<i>MŰVÉSZTANÁR</i>
<i>1.Kreativitás formája</i>	elméleti	gyakorlati
<i>2.Rendszerlátás dimenziója</i>	lokális	globális
<i>3.Hosszú távú gondolkodás szintje/területe</i>	tanév szintű/tervezés, ellenőrzés, fejlesztés	ciklikus szintű/szervezés, koordinálás, továbbfejlesztés
<i>4.Öröm- és élményforrás</i>	optimális működés, szakmai feladatteljesítés	megbecsülés, közös munka
<i>5.Sikeresség területe</i>	személyes, motiváció	szakmai, inspiráció
<i>6.Helyes döntés lehetősége</i>	HR, pl.: outplacement, szakmai menedzselés, praktikusság	PR, pl.: brandépítés, szakmai és személyes menedzselés, logikusság
<i>7.Elfogadás, elfogadtatás</i>	változás	fejlődés
<i>8.Személyes kiteljesedés</i>	kapcsolati háló, aktivitás és interaktivitás	karrier, kreativitás
<i>9.Társadalmi szerep</i>	kapcsolattartás, érdekképviselés	példamutatás, információmegosztás
<i>10.Kulturális szerep</i>	közművelés, közönségnevelés	alkotás- és előadás

1.táblázat – Művésztanár és vezetői tevékenységi körök összehasonlító táblázat

4. A SPIRITUÁLIS INTELLIGENCIA SZEREPE A MŰVÉSZETI NEVELÉSBEN

A művészeti nevelés kiemelt feladata a közoktatásban a személyiség- és közösségfejlesztés, az esélyteremtés, a tehetséggondozás valamint az értékteremtés. Nagyon fontos átadni a jövő generációinak nemcsak a tudást, hanem a tapasztalatot is, amelyet megélünk napjainkban.

Egyre gyorsuló és egyre nagyobb tudást igénylő világunk ismereteinket tekintve rohamosan nő, szociális kapcsolatainkat tekintve viszont rohamosan csökken. A nyugati civilizációk embere elszakad a valósvilágtól és egy teremtett valóságban tölti napjai nagy részét.

Egy olyan világban nőnek fel a gyermekeink, amelyben spirituálisan szegények és társadalmi kapcsolataik meggyengültek.

Személyiségüknek erősnek kell maradni, csak így lehetnek fizikálisan és mentálisan is stabil tagjai a társadalomnak.

Amikor először hallottam a Spirituális intelligenciáról, sok kérdés megfogalmazódott benne. Vajon nekem milyen mértékű ez az intelligenciám, tudom-e fejleszteni, mértéke összefügghet-e azzal, hogy művésztanár vagyok, és vajon mennyire használják az SQ-t a közvetlen környezetemben élők?

Mikor már kicsit tudatosabban oda figyeltem, észrevettem, hogy az SQ kérdése egy nagyon fontos dolog lesz a jövőben.

Egyre több irodalmi könyv, mozifilm foglalkozik az SQ-val, igaz még csak rejtett üzenetként jelenik meg bennük a lelkiismeretileg helyes döntések kérdése.

Ahogy a bevezetésben írtam szakdolgozatomban arra keresem a választ, hogy a művészetoktatás szereplői mennyire használják tudatosan ezt az intelligenciájukat, illetve, hogy a művészeti nevelés hogyan képes az SQ-t fejleszteni, tudatosítani. Reményeim szerint megvilágíthatom a művészetoktatási vezetők egyedi attitűdjét, miszerint vezetési stílusuk és vezetési moráljuk eltérő a „közismereti” vezetési módszertől.

A művészetoktatás fejlesztő hatása megmutatkozik abban is, hogy általa jobban megismerjük önmagunkat, rugalmasabbak lehetünk, jobban megbirkózunk az elénk háruló akadályokkal, és a későbbiekben talán boldogabban élhetjük az életünket.

Tehát a művészeti képzés az SQ fejlesztésével is kapcsolatban áll.

Ez egy hosszútávú folyamat, ami évek alatt mutatja meg hatását, és nem elég néhány hónap vagy év a kibontakozására.

Úgy gondolom a vezetők esetében még inkább meghatározó a SQ nagysága, hiszen döntéseik több emberre és intézményre hatással vannak.

Hipotézisem az, hogy a művészetoktatás olyannyira pozitív hatással van az SQ fejlődésére, hogy ez kimutatható a hosszú ideje művészetoktatásban dolgozó vezetők esetében is, mivel egész életükben a művészt töltötte ki mindennapjaikat.

Kutatásomban két féle – módszertanilag különböző - úton indultam el.

Mindkét esetben pedagógus kollegák válaszoltak a 21 kérdésből álló tesztre, amelynek kérdései az SQ fokozott jelenlétét próbálták kiszűrni.

Elsőként 100 pedagógus – voltak köztük vezetők is - töltötte ki anonim módon, ami egy általános képet adott a tanárok SQ használatáról (ez egy másik dolgozat témája lehetne).

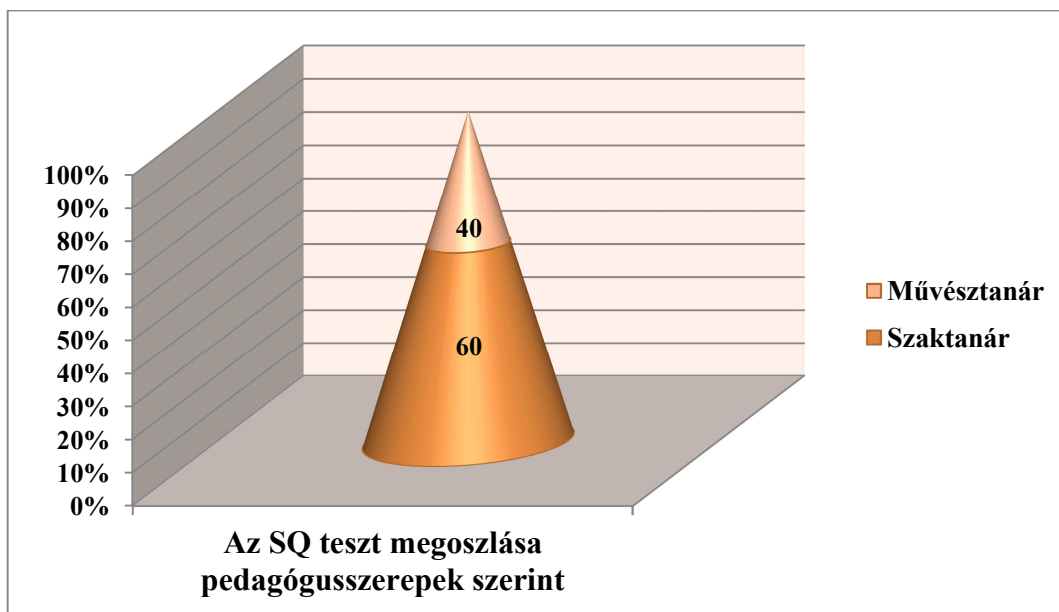
Általánosságban elmondható, hogy magát a fogalmat nem ismerik.

A pedagógusok többsége – 97%-a - az érzelmeire hagyatkozik döntései során, ami számomra meglepő volt, hiszen az érzelmi manipulációra épülő marketingvilág a fontos döntéshelyzetekben óriási hatást gyakorolhat rájuk.

A kérdéssor egyik legérdekesebb része volt számomra a 11-es kérdés : Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?, amely a későbbiekben a 10 fős csoportban is érdekes eredményt hozott.

Kíváncsian vártam a válaszokat, mivel név nélkül reméltem sokan őszintén válaszolnak. Mindenki tudja, hogy az elvárható válasz az lenne, hogy nem tennénk ilyet, főként nevelő-, támogató-, segítőbeosztásban dolgozóknál.

A megkérdezett általános, vagy vezető beosztásban tevékenykedő pedagógusok 36% az eredmények szerint ártana valamilyen formában a társainak, ha talál rá megfelelő alkalmat és indokot.

5.ábra – Az SQ tesztben résztvevő 100 fős pedagóguscsoport megoszlása

Hogy még részletesebb legyen a kutatás, kifejezetten a vezetőkre fókuszálva interjú formában is elvégeztem a méréseket.

Az SQ teszt eredménye után 10 olyan vezetőt kerestem meg, akik őszintén válaszoltak interjú keretében a kérdéseimre. Minden vezetőt már ismertem személyesen is az interjú előtt, így bíztam benne, hogy őszintén fognak válaszolni.

A vezetők SQ szintje előzetesen ismeretlen volt számomra, csupán arra voltam kíváncsi látható-e valamiféle többlet a művészeti vezetők esetében. Ezek az interjúk nem pszichológiai elemzésként kerültek összeállításra, kizárólag szakmai, közoktatási vezető szemmel vizsgáltam őket.

A továbbiakban ezeknek az interjúknak az eredményeit összegzem.

Hét vezető művészetoktatási intézmény élén áll, három vezető általános illetve középiskola igazgatója. Úgy választottam ki a nem művészeti vezetőket, hogy az egyikük olyan legyen, aki gyerekkora óta folyamatosan kapcsolatban áll a művészet valamely ágával.

Ugyanazt a 21 kérdést tettem fel nekik, mint a 100 pedagógusnak. A kérdéseket úgy állítottam össze, hogy minél jobban körüljárja a magas SQ jellemző tulajdonságait.

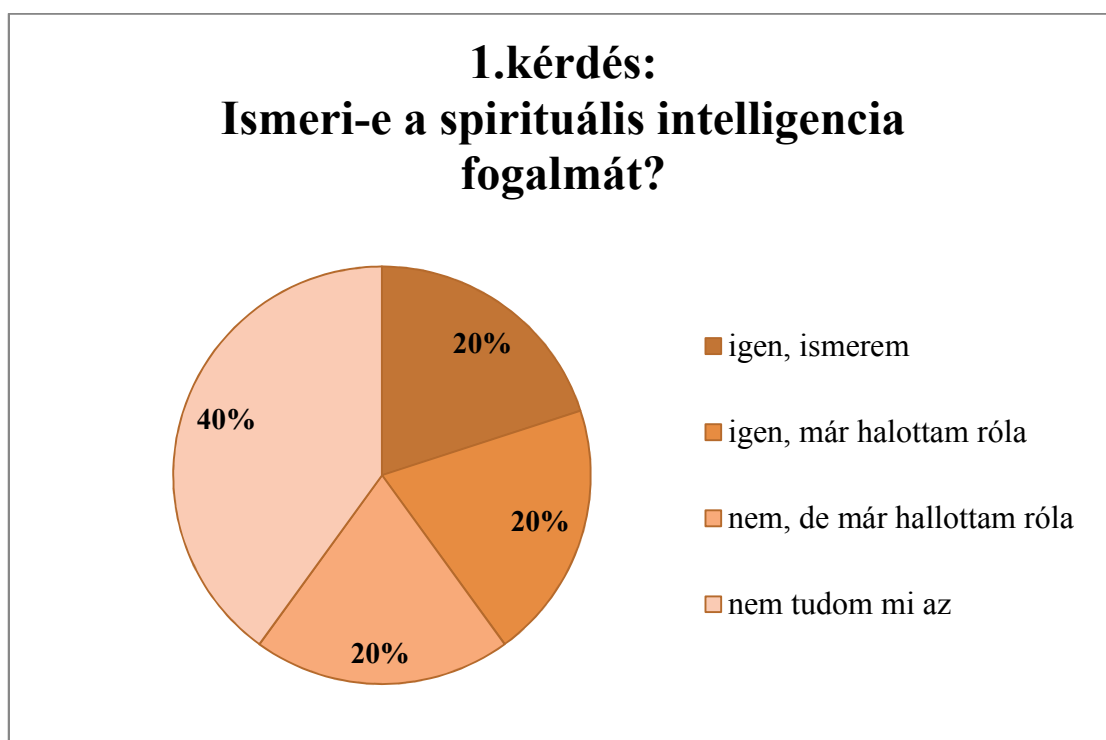
Az első általános kérdés után a döntéshozás minőségéhez 9 kérdés kapcsolódott, 4 + 5 kérdés a kérdezett nyitottságát, szociális érzékenységét vizsgálta, 3 kérdés a művészethez való viszonyára irányult. Arra kértem a megkérdezetteket, hogy azt mondják, amit először gondolnak, ne gondolkozzanak a helyes válaszon.

Interjú kérdések

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?

Az interjúkat összevetettem, a legfontosabb kérdésekről diagramokat is készítettem.

Az első kérdés egy általános kérdés volt: Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?

6.ábra – Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát

Általában elmondható, hogy az SQ fogalma még nem terjedt el az emberek körében.

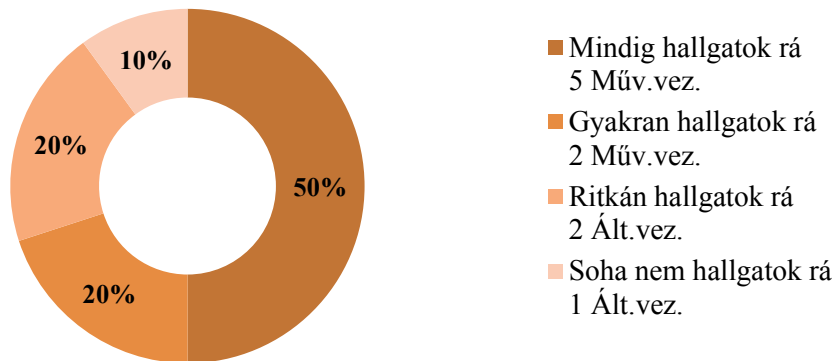
A megkérdezettek 60% - a nem ismerte a fogalmat, 20% még soha nem találkozott az intelligencia eme fajtával. Kissé meglepett ez az eredmény, lévén, hogy közoktatásban dolgozókat kérdeztem, azt gondoltam tájékozottabbak a vezetők.

Persze, az, hogy valaki nem tud az SQ-ról nem jelenti, hogy nem is használja azt.

Ez után olyan kérdések következnek, amelyek a döntési helyzetekben való reakciókat vizsgálják. A magas SQ jellemzője a rugalmasság és spontaneitás döntéshelyzetekben, ezért a kérdéseket úgy tettem fel, hogy a gyorsaságra és ösztönösségre helyeztem a hangsúlyt. A művészeti vezetők többsége hallgat a megérzéseire, habár akadnak olyanok, akik megpróbálják elnyomni az SQ-jukat, és a tudatosság felé próbálnak haladni. A helyes döntés meghozása általában rövid időbe kerül számukra. Az közismereti vezetők racionálisak a döntésekben, az IQ segítségét veszik igénybe első sorban.

A 8. kérdésre - Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete? - adott válaszok eltérést mutatnak a megkérdezett művészeti vezetők és közismereti vezetők gondolkodás módja között.

8.kérdés: Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játsszik a lelkiismerete?

7.ábra – Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?

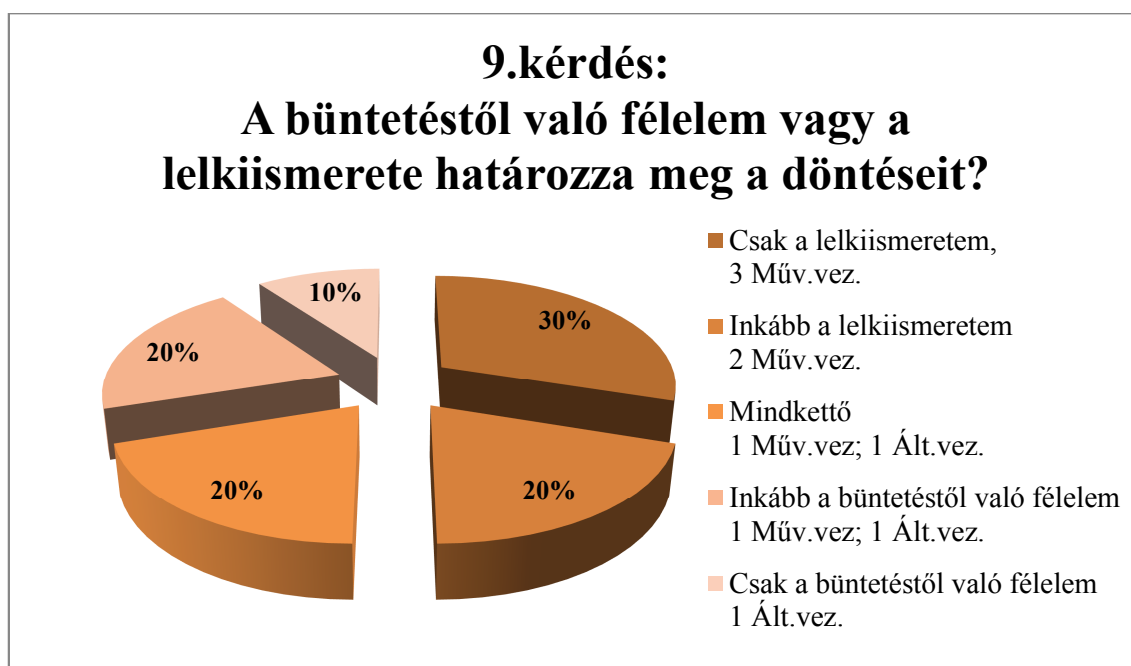
A megkérdezettek 70%-a mindig, vagy nagyon gyakran figyel a lelkiismeretére, 20%-a ritkán, 10% pedig teljesen kizárja a döntésekből a lelkiismeretét.

A lelkiismeret azért fontos az SQ vizsgálatánál, mert az egyik legmeghatározóbb jellemzője ennek az intelligenciának, a megérzésekre és ösztönösségre alapul, a képesség, hogy szembe tudunk nézni a nehézségekkel, képesek vagyunk azokat megoldani, úgy hogy nem sérülünk sem mi sem a környezetünk. Nagyfokú éntudatosság jellemzi azokat az embereket, akik bíznak a megérzéseikben, a lelkiismeretükben.

A magas SQ-val rendelkezők képesek szemben fordulni a megszokott dolgokkal, a konvenciók ellen menni, akkor is kiállnak a döntéseik mellett, ha annak rájuk nézve negatív következményei vannak. Egy iskola vezetője esetében ez azt is jelentheti, hogy akár erősebb ellenérdekkel is szembeszáll azért, hogy az iskolája jobban működhessen, pedagógusainak jobb legyen a helyzete.

A büntetéstől való félelem azt gondoltam erősebb lesz az alanyok nagy részénél, mint a lelkiismeret. Az egyik megkérdezett az válaszolta erre, hogy : „Az is egy fajta büntetés, ha nem tudok elszámolni a lelkiismeretemmel és éjszaka amiatt forgolódok álmomban.” Ebben teljesen igazat adok neki.

Meglepetésként ért, hogy csupán a megkérdezettek 30%-a válaszolta, hogy jellemzően a büntetés határozza meg a döntéseiket.

8.ábra – A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?

A művészeti vezetők abba a részébe esnek a diagramnak, akiknél a magas SQ jellemzőit fedezhetjük fel, vagyis a lelkiismeretük határozza meg döntéseiket a büntetéstől való félelemmel szemben.

Ahhoz, hogy valaki szolgáló vezető lehessen, a közösség érdekeit kell a saját magáé elé helyeznie. A 11-es kérdésben rákérdeztem, hogy amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?

Fel voltam készülve, hogy bár őszinteséget kértem a vezetőktől, erre a kérdésre senki nem fog majd igennel válaszolni szemtől-szemben.

Nem így történt. A 10 vezetőből 9 okozna kárt másoknak, igaz mindenki hozzátette, csak ha nagyon szükséges.

Itt nem volt eltérés a vezetők minősége között, mindenki egyöntetűen vállalta, hogy a mások megbántása a vezetői feladatkör velejárója.

A 12-es kérdés az előző 11-es ellentétére kérdezett rá, e szerint az áldozathozatal volt a témája a kérdésnek.

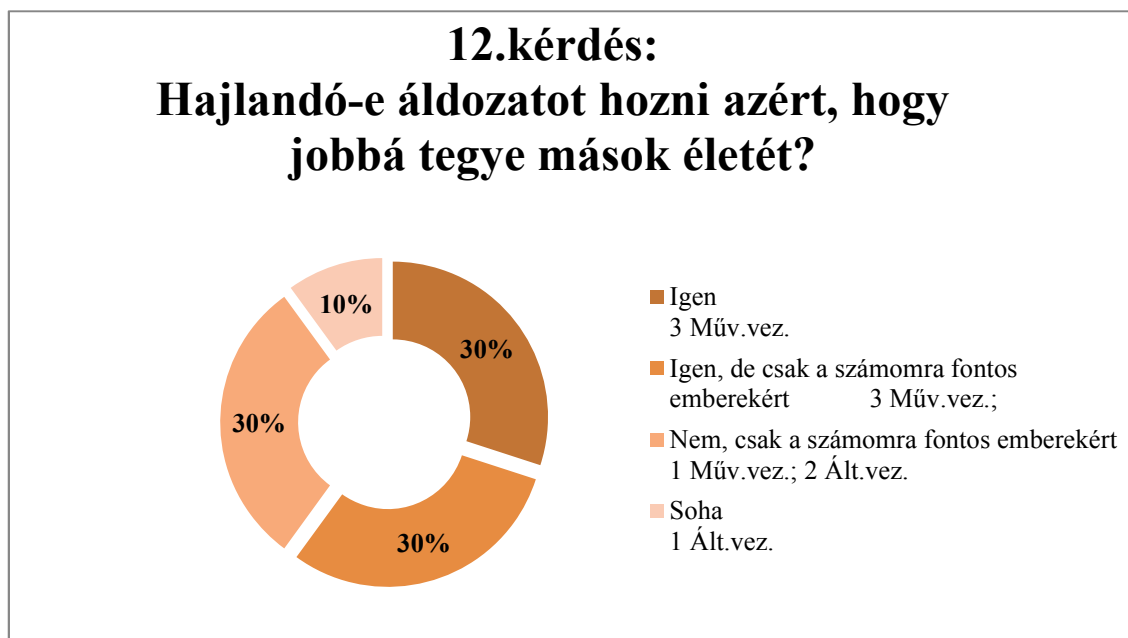
A művészeti vezetők többségükben abba a csoportba kerültek, akik a szolgálatkész vezetést gyakorolják.

Hatan vallották, hogy hoznak áldozatot, hogy jobba tegyék mások, környezetük életét. Annak ellenére, hogy vezetőkről van szó ezzel a szemléletmóddal képesek azonosulni kollegáikkal.

Felelősnek érzik magukat intézményük boldogulásáért, azzal, hogy feláldoznak személyes célokat, a munkaközösséget juttatják előnyhöz.

A művészek esetében az áldozatkészség és áldozatvállalás kulcsfontosságú a szakmai fejlődés stabilizálása, eredményeik megszerzése és fenntartása érdekében, amelyet teljes élethosszig gyakorolnak.

A teljes képzési ciklus alatt – függetlenül attól, hogy hobbiszinten művelő, vagy pályára készülő növendékről van szó - áldozatot hoznak a művészetért, mert amíg a többi átlaggyermek társaival játszik, szórakozik, tehát közösségi életet él, addig a tehetséges művészeti növendék hangszerével, eszközével egyedül gyakorol otthon.

9.ábra – Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobbá tegye mások életét?

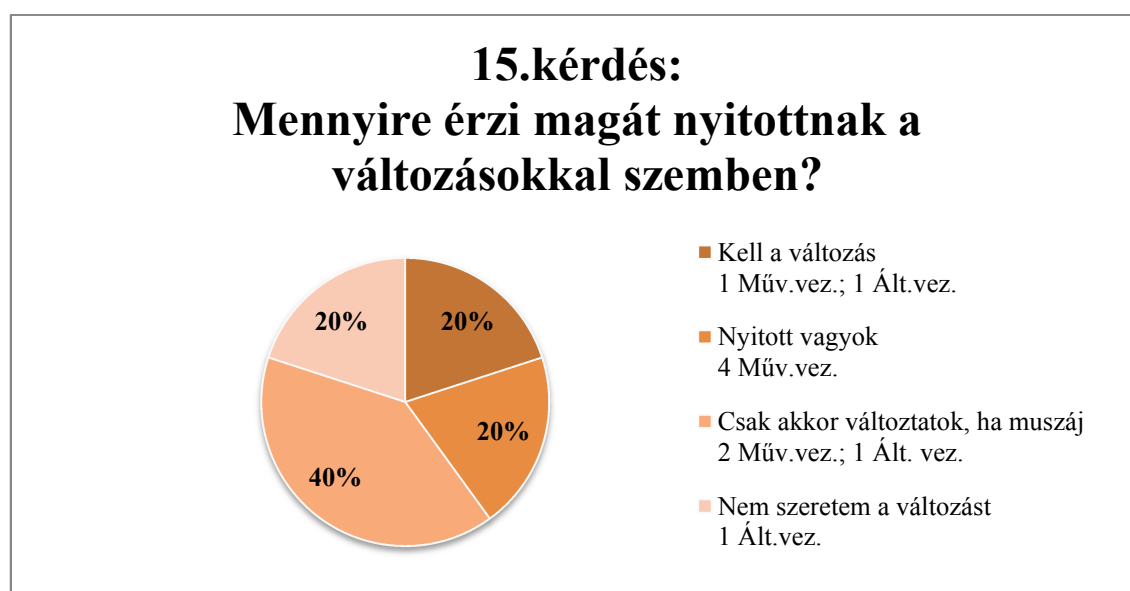
A jó vezető ismerve a rugalmasság és a nyitottság, a változások elfogadása. Ennek a napjainkban talán legfontosabb szakmai és személyes szempontnak a mérési eredményeit külön kérdésben kívántam rögzíteni.

A 15. kérdés témája tehát a változás lett és részletesebb kép mutatkozott a vezetőknél.

A 60%-uk nem szereti a változást, csak akkor változtat, ha elengedhetetlen, a fejlődéshez nem tartják feltétlenül szükségesnek a változást.

Egy ilyen rohanó világban, amikor minden szinte percről percre változik, nagyon fontos lenne a nyitottság kialakítása, megtartása.

A magas SQ feltételez egyfajta nyitottságot a változások befogadására, olyan gondolkodást, amely összefüggéseket (holisztikus gondolkodás) keres látszólag nem összetartozó dolgokról.

10.ábra – Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?

A kérdéssor végén a művészetekhez való viszonyáról kérdeztem a vezetőket.

A művészeti vezetők természetesen életük részeként, a teljesség alkotóelemeként határozták meg a művészetet, nem csak munkaként élik meg, hanem hivatásként is, és szabadidejükben is foglalkoznak művészettel.

Örömmel hallgattam, hogy az általános vezetők is a mindennapi rutin részeként beszéltek a művészetről. Ők főleg a kikapcsolódás és feltöltődés lehetőségét látják benne.

ÖSSZEGZÉS

Napjainkban - a felgyorsult világ miatt - egyre többször találkozhatunk olyan helyzetekkel, ahol gyorsan kell jó döntést hoznunk.

Nem mindig van időnk az IQ vezérelte, megfontolt átgondolásra, vagy EQ által sugallt gyors, ám de érzelmi túlfűtöttség miatt helytelen döntésre.

Az SQ az az intelligencia ami segít ilyen esetekben dönteni.

Az SQ mindenkiben ott van, csak különböző mértékben használjuk.

Kutatásom megkezdéskor bíztam abban, hogy a művészetoktatás valóban pozitív hatással van az SQ fejlődésére és nem csak véletlenül mutatkoznak különbségek a művészek és nem művészek között.

Az interjúk bebizonyították, hogy a megkérdezett művészetoktatásban dolgozó vezetők valóban a magasabb SQ jegyeit hordozzák.

Természetesen ez nem egy reprezentatív felmérés, hiszen csak 10 ember bevonásával készült, de a mért eredmények nagyon inspirálóak.

A művészet IQ-ra és EQ-ra gyakorolt pozitív hatása már régóta ismert, úgy gondolom, most már SQ irányába is elindulhat egy kutatás.

A művészetoktatásban résztvevő tanulók olyan tapasztalatokkal gazdagodnak, amik meghatározóak lehetnek egész életükre.

A személyiségfejlesztés, közösségfejlesztés, az élethosszig tartó tanulás példája, az egyetemes tudásmegosztás, az integráción belül megvalósuló tehetséggondozás mind a művészetoktatás feladata.

A művésztanár által átadott tapasztalat és tudás segíti a növendékek önmegismerését, nyitottságának kifejlődését, kudarctürését, rugalmasságát, rendszerlátását.

Megállapítható, hogy azok az emberek, akik gyermekkorukban aktívan foglalkoztak művészettel, felnőttkorukban egy szellemileg egészségesebb, teljesebb életet élnek.

KONKLÚZIÓ

Fontos, hogy a vezetők magas SQ-val rendelkezzenek, mivel nagy a közösségre gyakorolt hatásuk. A művészeti iskola vezetői maguk is művésztehetségek, ezáltal érzékenyebbek a napi történésekre, érzelmileg elmélyültebbek, elsődlegesen nem az IQ irányítja őket. A jövőben az a cél, hogy minden vezető megismerhesse saját SQ-ját és fejleszthesse, talán a mérés értékelésben is megjelenhet a későbbiekben.

Ehhez szükséges egy SQ-ra irányuló mérés értékelési standard-modell kidolgozása.

A művészetoktatás révén bárki hozzáférhet az egyetemes kultúrából származó, abszolút teljességre törekvő bölcsességhez. Segítségével a teremtetett művészi zene ihlette pozitív gondolatok a vezetők hétköznapijaiban is megjelenhetnek, amelyek rövid idő alatt problémamegoldást nyújthatnak számukra. Miután egy vezető a saját SQ-jának magasságait megismerte, bölcsességét megoszthatja az általa vezetett tantestülettel is – motiválva és inspirálva őket hasonló önmegismerésre –, akik a gyerekek tanításán keresztül a szülőkhöz is eljuttathatják pozitív üzeneteit, ezáltal jótékony hasznosulású nagyközösségek alakulhatnak ki.

Korunkban kiemelten fontos, hogy a vezetők képesek legyenek felülemelkedni a problémákon és elinduljanak a spirituális fejlődés útján, annak hatékony módszereivel és eszközeivel már készség, majd később rutin szinten oldhassák meg azokat.

A vezetők felelőssége hogy tantestületüknek megfelelő képzéseket és tréningeket szervezzenek, amelyek segítik a mindennapi problémák megoldását, lelki edzettségük megerősödését. Az SQ által vezérelt helyes döntés elvének alkalmazása nem szabad, hogy csak elméleti szinten maradjon, meg kell tanulni áthelyezni a hétköznapiakba. A művészetoktatásban dolgozó pedagógusoknak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a tanulók személyiségfejlesztésének keretein belül az SQ fejlesztésére, tudatosan felkészítve őket a későbbi életükre, rugalmas, éntudatos, holisztikus gondolkodásra sarkallva őket.

A jövőben minden vezetői kompetencia alapjául szolgálhat az SQ, akárcsak a művészeti vezetők, a közismereti vezetők körében is szélesebb dimenziókban szükséges megjelenjen. A helyes döntés tudatos választása hatékonyabb intézményi működéshez és pozitív kiterjedésű kapcsolati hálókhoz vezethet. A SQ vezérelt problémaelfogadás és felülkerekedés azonnali bölcs megoldáskereséseket eredményez, amely segítségével a vezetők még teljesebb hasznosulást, társadalomkulturális illeszkedést és filantróp közösségi hatást érhetnek el.

Őszintén szólva időnként számomra is nehéz meghozni a helyes döntést, különösen olyan esetekben, amikor az a személyes érdekeimmel ellentétes, agresszív támadást élek meg, valamilyen hátrányba kerülnek általa, vagy közvetlen megtévesztést szenvedek el, azonban ösztöneimen, érzelmeimen és indulataimon uralkodva időről időre mégis sikeresen alkalmazhatom a lelkiismeretileg helyes, de nehezebb útválasztás lehetőségét. Úgy érzem, hogy a művészet – az én életemben a zene – kiutat mutat a nehéz helyzetekből, mert általa képes vagyok kreatív készségeimben, intuícióimban bízva megélni a mindennapokat.

A Művészi Zene Kör Tehetségmenedzselő Szervezet és a Jazz Five zenekar vezetőjeként gyakran kerülök nehéz döntéshelyzetekbe, amikor a szakmai fejlődés érdekében fel kell áldoznom a pozitív személyes kapcsolatokat, tehát a humán erőforrás menedzselésénél, a lelkiismeretileg helyes döntés mindig - a személyes érdekek feláldozásával - a tehetségek és a közönség érdekében születik meg, azzal a céllal, hogy biztosíthassuk a tehetségek számára korszerű tudásátadást, a közönség számára pedig a magaskulturális programszolgáltatást.

A szolgáló vezető attitűdöt életstílusként fogom fel, ami azt jelenti, hogy minden élethelyzetben - anyaként, művésztanárként, előadóként és szervezetvezetőként egyaránt – segítőkészségemmel igyekszem támogatni személyes és szakmai környezetemet.

Digitális világunkban az állandó változások követése, értelmi, érzelmi és szellemi megélése, elfogadása és elfogadtatása művészi hivatásom legfőbb küldetése. Én így mutatok példát a következő generációknak.

IRODALOMJEGYZÉK/BIBLIOGRÁFIA

- A zenetanulás kihat az agy fejlődésére (online),
http://www.mzmsz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=194:a-zenetanulas-kihat-az-agy-fejldesere&catid=10:elmeleti-anyagok&Itemid=11,
MTI, 2008. április 24.
- Bagdy Emőke - Kövi Zsuzsanna - Dr. Mirnics Zsuzsanna: A tehetség kibontakozása, Helikon Kiadó Kft., Budapest, 2014
- Balogh László: Új irányok az iskolai tehetséggondozásban 2010
<http://mipszi.hu/cikk/100817-uj-iranyok-iskolai-tehetseggondozasban>
- Bánki Vera-Bálványos Huba: Differenciálás a művészeti nevelésben Okker Kiadó, 2002 ELTE
- Bíró Gábor : Pedagógus szerepek a tehetséggondozásban Magyar tehetségsegítő szervezetek Szövetsége– Intézményi tehetséggondozás általános kérdései 2015
- CZEIZEL Endre: Sors és tehetség, Fitt Image és Minerva Kiadó, Budapest, 1997
- Czeizel Endre: Sors és tehetség, Minerva Kiadó, Budapest, 1997
- Czeizel Endre: Tehetség – talentum, Galenus Kiadó, Budapest, 2015
- Czeizel Endre: Zeneszerzők – Gének - Csodák, Galenus Kiadó, Budapest, 2014
- Danah Zohar- Ian Marshall: Spirituális Intelligencia, Csöndestárs Kiadó, Budapest, 2000
- E.C. Prorhet-P.R.Spadaro: A gyakorlati spiritualitás művészete, Bp. Édesvíz Kiadó, 2006.
- Gömöry Kornélia, Az iskolai tehetségfejlesztés pszichológiai háttértényezőinek vizsgálata felső tagozatos korban, Doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem, BTK, 2010.
- Gulyás Csilla: “Virtuózok” a felkészítő tanár szemével (online),
http://www.parlando.hu/2015/2015-3/GulyasCsilla-beszamolo_Virtuozok.pdf,
Parlando, 2015-3
- Gyarmathy Éva: A tehetség - Fogalma, összetevői, típusai és azonosítása, ELTE Eötvös Kiadó Kft., 2012
- Gyarmathy Éva: A tehetség – Háttéré és gondozásának gyakorlata, ELTE Eötvös Kiadó Kft., 2012
- Harmatiné dr. Olajos Tímea: Tehetség, alulteljesítés és tanulási zavar, Didakt Kiadó, Debrecen, 2013

- Horváth György: Az értelem mérése, Tankönyvkiadó, Bp 1991
- <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/tobb-penz-jut-a-tehetseggondozasra>, Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság, 2015. Június 18.
- <http://www.metamorphozismuhely.hu/page17a.html>
- http://www.oktatas.hu/koznevelés/intezmenykereso/alapfoku_muveszeti_iskolak/!DARI_AMI/oh.php?id=kir_ami_talalat, Oktatási Hivatal, 2015.09.29.
- <http://www.parlando.hu/2016/2016-3/Domokos.pdf>
- https://howardgardner01.files.wordpress.com/2012/06/intro-frames-of-mind_30-years.pdf
- Hugh & Gaile Prather: Spirituális gyermeknevelés, Manadalavéda Kiadó, 2001
- Kun Ágota – Takács Ildikó: Oktatói kézikönyv a tehetséggondozáshoz, Typotex Kiadó, Budapest, 2014
- Michael A. Persinger: Neuropsychological Bases of God Beliefs , Praeger, 1987
- MÖNKES, Franz J. – YPENBURG, Irene H. A nagyon tehetséges gyerekek Akkord Kiadó. Budapest. 1998
- Péter - Szarka Szilvia: Az „ismeretlen ismerős”: Gagné tehetségmodelljének átdolgozott változata. Tehetség, 18, (3), 5-7. 2011.
- Robert B. Cialdini: Hatás, HVG Budapest, 2009
- Szabó Judit: Spirituális fejlődés a hétköznapiakban Budapest 2011
- Turmezeyné Dr. Heller Erika – Dr. Balogh László: Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés, Kocka Kör, Debrecen, 2009
- Turmezeyné Heller Erika: A tehetséggondozás lehetőségei a kooperatív tanulásban, Didakt Kiadó, Debrecen, 2013
- Turmezeyné Heller Erika: A zenei tehetség felismerése és fejlesztése (online), Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2010
- Turmezeyné Heller Erika: A zenei tehetség felismerése és fejlesztése, Magyar tehetségsegítő szervezetek Szövetsége, 2010

MELLÉKLETEK

Interjúk

SQ szerepe a művészetoktatásban

I. Művészeti iskola- intézményvezető, kisváros

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Igen , ismerem.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Megpróbálok mindig az ösztöneimre hallgatni, általában az első gondolatom szokott a helyes lenni.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Nagyon gyorsan döntök, sokszor nem is gondolom teljesen át a kérdéseket, bízom a megértéseimben.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Gyorsan döntök, igaz nem mindig helyesen.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Mivel gyorsan döntök nem mérlegelem melyik megoldás a nehezebb, de általában a nehezebb út szokott bejönni.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Többnyire az érzelmeim befolyásolják a döntéseimet.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Java részt igen.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Igyekszem mindig a lelkiismeretemre hallgatni, különben nehezen tudom magamban a döntéseimet megmagyarázni.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Inkább a lelkiismeretem.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Inkább a belső értékek.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Nehezen lépek át másokon, de vezetőként olykor előfordul, hogy muszáj ezt tennem.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Igen, sok áldozatot hozok.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Engem inspirál a megbecsülés, még jobb teljesítményre készítet.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Vannak olyan helyzetek, amikor muszáj felvállalnom a véleményem, de magamtól ritkán tennék ilyet.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Eléggé nyitott embernek érzem magam.

16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Amit tudok megteszek az emberekért, szóval mondhatom, hogy segítőkész vagyok.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
A saját hibáimat nehezebben viselem el, mint másokét.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Viszonylag igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Képzőművészként az alkotásban tudom kifejezni magam.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Nélkülözhetetlen, egészen gyermekkorom óta szerves része a mindennapjaimnak.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Mikor alkotok, teljesen kikapcsolódom.

II. Művészeti iskola- intézményvezető, megyeszékhely

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem, még nem hallottam róla.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Nehéz kérdés. Megpróbálok minél tudatosabban dönteni, csak nem mindig sikerül.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Rövid átgondolás után hozom meg a döntéseimet. Rájöttem, nem találok jobb megoldást, akkor sem ha sokáig gondolkodom a problémán.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Nem túl sok időbe.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Sok esetben a nehezebben járható megoldás mellett döntök.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Megpróbálok kizárni az érzéseimet, hogy tudatos legyek, de sokszor ez nem sikerül.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Igen, hiszem, hogy minden mindennel összefügg.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Fontos, hogy tiszta maradjon a lelkiismeretem.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
A lelkiismeretem, bár az is egy fajta büntetés, ha nem tudok elszámolni a lelkiismeretemmel és éjszaka amiatt forgolódom álmomban.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Szeretném, hogy csak a belső értékek számítsanak.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Nem tudom megtenni, hogy bántsak másokat.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobbá tegye mások életét?
Igen, én például szabadidőmben szoktam önkénteskedni egy civil szervezetnél.

13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Félek a büntetéstől, de inkább attól, hogy mit szólnak a többiek hozzá.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Nem igazán, sokszor lavírozok az emberek között, megpróbálok mindenkinek megfelelni.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Szeretem a változást.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Abszolút.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Toleránsnak tartom magam.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Többé-kevésbé igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Régebben alkottam, ma már idő hiányban szenvedek, ezért nem igazán.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Nagyon fontos.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Jobban érzem magam tőle, segíti a kikapcsolódást. Hazafele a munkából mindig klasszikus zenét hallgatok.

III. Művészeti iskola - intézményvezető, megyeszékhely

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Pont most hallottam róla, de nem vagyok teljesen tisztában vele, mit is takar.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Ösztönösen döntök, eddig még bejött, jók a megérzéseim.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
A meghatározó kérdéseket azért átgondolom, de nem szeretek sokáig rágódni.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Hamar meghozom a döntéseimet.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Általában a könnyebbet.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Fontosak az érzéseim is a problémával kapcsolatban.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Igen, néha.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Fontos, de van amikor nem tudom csak a saját lelkiismeretemet figyelembe venni.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Nem szeretem a büntetést.

10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Mindkettő.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Igen, ha a helyzet megkívánja.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Igen, kis mértékben.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Mondtam, nem szeretem a büntetést.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Általában igen.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Nyitott embernek tarom magam.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Ha tudok segítek, természetesen.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
A magamét nehezebben tolerálom, mint a másokét.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Úgy gondolom igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Táncos voltam, vagyok. Még mindig táncolok alkalmanként.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Nem tudnék nélküle létezni.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Erőt ad, lelkesít.

IV. Művészeti iskola- intézményvezető, főváros

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Igen, ismerem.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Javarást ösztönösen döntök.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Hát ha kell, tudok gyorsan is dönteni.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Sok időbe.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Szinte mindig a nehezebbet.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Nagyon befolyásolnak az érzelmeim, ezért kell sok idő, hogy helyes döntést hozhassak. Megpróbálom az érzéseket kizárni a folyamatból, de nagyon nehéz nekem.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Igen, feltétlenül.

8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Igyekszem mindig úgy dönteni, hogy a lelkiismeretem is tiszta maradjon.
Addig keresem a megoldást, amíg ez nem sikerül.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Első sorban magamnak kell elszámolnom a döntéseim következményeivel.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
A belső értékek a fontosabbak.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Csak bizonyos határokon belül.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Igen hajlandó vagyok.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
A megbecsülés sokat jelent nekem.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Ha tudom, hogy igazam van, akkor igen.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Igyekszem megfelelni a változásoknak.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Szívesen segítek másoknak.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
A mások hibáit igen a magamét nem.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Megpróbálom kezelni őket, általában sikerül.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Mindkettő része az életemnek.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Mindenkinek szüksége van rá.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Feltölt lelkileg.

V. Művészeti iskola- intézményvezető, kistelepülés

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem tudom mi az.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Mindig átgondolom a döntéseimet.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Lassan döntök, megfontoltan.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Sok időbe telik.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Ha lehet a könnyebbet.

6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Próbálom kizárni az érzéseimet a munkámból.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Nem, mindig az előttem álló problémával foglalkozom.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Próbálok figyelni rá.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Mindkettő.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Mindkettő egyformán fontos.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Igen, ha az érdekek megkívánják.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Igen, de csak a hozzám közelállókért.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Tartok a mások véleményétől.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Mivel vezetőként dolgozom, ezt kell tennem.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Jobban szeretem a már bevált dolgokat.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Nem mindenkivel vagyok az.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
A másokét nem tudom tolerálni, próbálom megváltoztatni őket.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Úgy érzem igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Előadóművész voltam, de már nem játszom sehol.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Fontos a művészet.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Segítségével új oldalról nézhetem a dolgokat.

VI. Művészeti iskola- intézményvezető, kisváros

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem tudom mi is az.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Úgy érzem főleg ösztönösen döntök.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Azonnal döntök.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Gyorsan hozok helyes döntést.

5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Helyzettől függően változó.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Elég gyakran az érzelmeim irányítanak.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Csak nyilvánvaló összefüggések esetén keresem.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Mindig a lelkiismeretemre hallgatok.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Főleg a lelkiismeretemre hallgatok.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Mindkettő fontos, de azért a belső értékek meghatározóbbak.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Nem, csak ha a közösség érdekei kívánják meg.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Igen, de csak a számomra fontos emberekért.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Inkább a jutalom iránti megbecsültség a fontos.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Igen, mindig őszinte vagyok.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Éltetnek a változások.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Teljes mértékben az vagyok.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Tudom tolerálni, tehetek mást?
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Kifejezetten igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Mindkettővel foglalkozom.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Szeretném ha egyszer a művészetoktatás mindenkinek elérhető lenne.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Mindenben.

VII. Általános iskola- intézményvezető, kisváros

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Mindig tudatosan döntök.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Mérlegelem a helyzetet és csak utána döntök.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Viszonylag sok idő, mire döntök.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Általában a könnyebb utat választom.

6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Nem hagyom magam, csak az észérvekre hallgatok.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Nem jellemző.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Ritkán hallgatok a lelkiismeretemre.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
A büntetéstől való félelem határozza meg.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Fontos a jó megjelenés, de ne legyen üres az ember belül sem.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Csak a saját érdekeim miatt.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobbra tegye mások életét?
Nem, csak a családomért.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
A büntetéstől való félelem.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Nem, csak ha feltétlenül szükséges.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Ha nem szükséges nem változtatok semmin.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Amennyire szükséges.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Nem vagyok túl toleráns az emberekkel, de magammal szemben sem.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Vannak nehezebb periódusok az életemben.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Egyiket sem szoktam.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Nem túl hasznos, vannak fontosabb dolgok az életben.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Csak útközben hallgatok zenét a kocsiban.

VIII. Általános iskola- intézményvezető, főváros

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Hallottam már róla.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Inkább tudatos vagyok, mint spontán.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Nehezen hozok döntéseket.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Sok időbe.

5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Mindig a könnyebbet.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Néha az érzelmeim alapján döntök, de azt általában meg szoktam bánni.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Próbálok kapcsolatot keresni, de nem mindig látom át az összefüggéseket.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Megtanultam nem hallgatni rá, az előbbre jutás érdekében.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Mindkettő.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Inkább a külső tulajdonságok. Persze később a belső is, de elsöre a külső fog meg egy emberben.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Igen, sajnos muszáj olyan döntéseket is hozni, ami nem lehet jó mindenkinek.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Nem áldozom fel magam senkiért.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Szeretem, ha elismerik a munkámat.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Igen, határozott jellem vagyok.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Azt szeretem, ha én irányíthatom a dolgokat, ezért a váratlan helyzeteket nem igazán kedvelem.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Nem igazán vagyok az.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Idegesítenek a többiek hibái, mert nem tudom megváltoztatni őket.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Helyzettől függ, általában igen.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Nem szoktam.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Kell a művészet is a teljes élethez.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Szabadidőmben szíves járok koncertekre, mert jó a társaság és ez feltölt.

IX. Középiskola- intézményvezető, megyeszékhely

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem tudom pontosan mi az, de gondolom....
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Gyakran döntök a megérzéseim alapján.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Elég hamar sikerül dűlőre jutnom.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Nem kell hozzá sok idő.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Az a problémától függ. Mindkettőre volt már példa.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Általában ott vannak az érzelmeim a döntéseimben.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Igen, sok minden függhet egymástól.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Fontos a lelkiismeret, azt tesz emberré, de csak ritkán tudok rá figyelni.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Mindkettő, a büntetés mértékétől függ.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Kizárólag a belső értékek.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Csak ha feltétlenül szükséges, nem megkerülhető hogy megkárosítsak másokat.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Hajlandó vagyok, de inkább csak a közvetlen környezetemért.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Az elismerésért dolgozom inkább.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Nem szeretnék másokat megbántani a véleményemmel, így csak akkor hangoztatom, ha kell.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Szükségem van a változásra, jó dolog.
16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Szerintem átlagosan vagyok segítőkész.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Próbálom, a magam hiányosságait nehezebben viselem.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Igen.

19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Csak otthon a négy fal között zongorázok.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Gyerekkoromban tanultam zongorázni, felnőtt fejjel újra kezdtem, mert hiányzott az életemből. Sokat játszom otthon, most már nélkülözhetetlen a mindennapokban.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Feltölt energiával, ellazít.

X. Művészeti iskola- intézményvezető, megyeszékhely

1. Ismeri-e a spirituális intelligencia fogalmát?
Nem ismerem, de már hallottam a kifejezést.
2. Mennyire érzi ösztönösnek a döntéseit?
Elég hirtelen ember vagyok, de igyekszem fékezni magam és tudatosan dönteni.
3. Váratlan helyzetekben mennyire dönt gyorsan?
Gyorsan döntök, de nem biztos, hogy jól.
4. Mennyi időbe telik Önnek helyes döntést hozni?
Ha mindenképp helyes döntést akarok hozni, jól meg kell fontolom.
5. Döntéshelyzetekben a könnyebb vagy a nehezebb utat választja?
Szeretem a könnyebb megoldásokat.
6. Mennyire hagyja az érzelmei által befolyásolni magát?
Nagyon befolyásolnak az érzelmeim.
7. Keresi az összefüggéseket egymástól eltérő dolgok között?
Inkább utólag veszem észre az összefüggéseket.
8. Nehéz élethelyzetekben mekkora szerepet játszik a lelkiismerete?
Hallgatok a lelkiismeretemre, hiszen utána azzal kell együtt élnem.
9. A büntetéstől való félelem vagy a lelkiismerete határozza meg a döntéseit?
Mindenképp a lelkiismeretem.
10. Külső vagy a belső értékek dominálnak az életében?
Egyformán fontosak nekem.
11. Amennyiben a közösség vagy az Ön érdekei úgy kívánják kárt okozna-e másoknak?
Ha szükséges, igen.
12. Hajlandó-e áldozatot hozni azért, hogy jobba tegye mások életét?
Nem mindenkiért hozok áldozatokat, csak akik megérdemlik.
13. A büntetéstől való félelem, vagy a jutalom iránti megbecsültség fontosabb Önnek a döntésben?
Mindkettő fontos.
14. Őszintén, határozottan felvállalja a véleményét, akkor is, ha a közösség számára esetleg népszerűtlenné válik?
Inkább nem.
15. Mennyire érzi magát nyitottnak a változásokkal szemben?
Képes vagyok a változásra, de jobban szeretem az állandóságot.

16. Mennyire segítőkész az emberekkel?
Igyekszem az lenni, nem mindenkivel sikerül. Sok függ a személyes kapcsolaton.
17. Tudja-e tolerálni az emberek és Önmaga hibáit?
Csak a másokét.
18. Sikeresen tudja kezelni a problémáit?
Nem minden helyzetben.
19. Szokott-e alkotni, vagy előadni?
Nem szoktam egyiket sem.
20. Mennyire találja a művészet hasznosnak a mindennapi életben?
Szükségese, a mindennapi rutin része.
21. Miben, hogyan könnyíti meg a művészet az életét?
Nagyon szeretem a színházat, különösen a kortárs műveket. Ha van lehetőségem igyekszem minél több előadásra eljutni. Kikapcsolódás a mindennapokban.